

R u d o l f R o c k e r

KAMPEN
FÖR DET DAGLIGA
BRÖDET

Pris 50 öre

FEDERATIVS FÖRLAG
STOCKHOLM

RUDOLF ROCKER

KAMPEN
FÖR DET DAGLIGA BRÖDET

ÖVERSÄTTNING AV
RAGNAR CASPARSSON

STOCKHOLM 1925 — FEDERATIVS FÖRLAG

Revolutioner komma sällan i "rätt tid". I perioder av samhälleligt förfall, inser man visserligen nödvändigheten av en grundlig omgestaltning, som följdriktigt måste uppkomma genom de samhälleliga motsättningarnas utveckling, men det är ändå svårt att ange själva tidpunkten för sammanbrottet. Därav kommer det sig, att händelserna i de faser av samhällsutvecklingen som ligga omedelbart före de revolutionära utbrotten, följa så tätt på varandra, att de revolutionära själva överraskas av tilldragelserna och i regel stå oförberedda. Detta är också anledningen till, att varje revolution i sitt första skede endast långsamt utvecklas och ofta splittrar sina krafter på onyttiga småsaker, i stället för att beslutsamt rödja de viktigaste hindren för sin slutliga triumf ur vägen och bereda plats för de nya idéernas skapande initiativ.

Endast så småningom utvecklar sig hos de upproriska massorna medvetandet om den kraft de besitta och tvingar dem att framföra radikala fordringar och utföra djärva handlingar. Har nu revolutionen tagit en sådan omfattning, att den är i stånd att övervinna sina första trevande försök och kan skrida till en radikal förändring av det samhälleliga livet, så skall dess handlingskraft utan tvivel bli större och människorna föras en bit längre, än om de första försöken från början störas och en vidare utveckling av de nydanande instinkterna hos folket därigenom hämmas. Men en social revolution, som betyder mera än en vanlig politisk statskupp med revolutionära medel, och vilken nöjer sig med en enkel namnförändring av de partipolitiska skyltarna, äger först då möjligheter för en

målmedveten utveckling av sina skapande krafter, när dess bärare redan från början äro klart medvetna om att förändringarna gälla alla samhällsliga institutioner och en reorganisation av alla former för det sociala livet.

Därför är det oriktigt och ett ödesdigert misstag, när man endast vill se revolutionen i det våldsamma omstörtandet av gamla samhällsformer och uteslutande vill ägna uppmärksamhet åt verkningarna av dess rent destruktiva yttringar. De förstörande krafterna i en revolution äro tyvärr företeelser, som höra samman med revolutionen, men de utgöra ingalunda dess innersta väsen. Ty icke blott i det, som ödelägges, utan fastmera i det, som nyskapas och bringas till utveckling, ligger revolutionens egentliga betydelse. Det är dock till slut revolutionens skapande tendenser och handlingskraft, som komma i betraktande när man senare skall bedöma dess sociala och historiska betydelse.

En revolution är därför något mycket mer och något helt annat än en vanlig revolt, även om en sådan kan bäras upp av revolutionära idéer. En revolution är ett lösgörande av de nya krafter och element som i det gamla samhällets sköte verkat för en ny organisation av det samhällsliga livet, och som nu, sedan situationen mognat, spränga de gamla formerna för att skapa sig nya livsbetingelser. I detta avseende kan revolutionen jämföras med barnet, som i havandeskapets sista månad lösgöres ur moderlivet och börjar leva ett självständigt liv. Ännu en revolutionens karaktäristik består däri, att detta pånyttfödande av det samhällsliga livet icke kan dikteras från ovan; det måste framväxa ur de breda folkmassornas direkta och omedelbara aktion.

Men det sociala livets förnygringsprocess är endast möjlig genom de revolutionära krafternas oavbrutna verksamhet i det gamla samhället, genom deras sammanslutning och mer eller mindre planmässiga metoder. Genom deras outtröttliga agitation inom det gamla samhället, deras förintande kritik av de gamla samhällsreformerna och utvecklandet av nya moraliska

normer, lyckas revolutionärerna i allmänhet att skapa en ny andlig atmosfär, genom vars utbredande de gamla inrättningarnas och representanternas prestige alltjämt försvagas, tills alltsammans slutligen går under. Breda skikt av de förtryckta massorna förstå i allmänhet nödvändigheten av en grundlig förändring av det sociala livets förhållanden och fatta instinktivt möjligheten av att skapa nya samhällsliga former, vilka bättre svara mot det allmännas intressen. Och denna rent instinktiva uppfattning utvecklas hos mången undan för undan till ett klart medvetande om de nya organisationsformerna.

Utan denna revolutionära uppfostran av massorna vore en revolution överhuvudtaget icke möjlig; den utgör den första förutsättningen för att en revolution skall kunna inträffa. Men sin egentliga och avgörande betydelse får den revolutionära agitationen, när den finner sitt uttryck i den dagliga kampen för existensen och så att säga omsättes i en praktisk aktion. I den oavslutliga striden för det materiella livets dagliga behov stärkes massornas krafter, utvecklar sig deras självmedvetande, deras initiativ, deras sociala samhörighetskänsla. Striderna för ekonomiska och sociala förbättringar eller för större politiska fri- och rättigheter äro så att säga revolutionens förpostfaktningar. De uppkalla i massorna motståndets instinkter och utveckla känslorna för deras människovärde. Ju starkare dessa känslor leva i massorna, ju mera deras tankar upptagas av idéerna om en ny samhällslig organisation, desto raskare skrida vi hän mot en revolution och desto större möjligheter föreligga för massornas slutliga befrielse. Av dessa skäl kunna vi icke bortse från den stora vikt, som ligger i massornas revolutionära uppfostran och i den dagliga kampen för ekonomiska och politiska mål, när vi önska bereda väg för revolutionen och förbereda en bättre framtid.

Om vi uppfatta revolutionen på detta sätt och anlägga denna måttstock på novemberrevolutionen i Tyskland 1918, så kunna vi icke dölja för oss, att denna händelse hade mycket litet att göra med en verklig revolution. Den tyska novemberrevolu-

tionen var icke det elementära utbrottet hos ett upproriskt folk, som med fast beslutsamhet gick till verket för att grundligt förändra sina hittillsvarande livsbetingelser; det var i stället det räddningslösa sammanstörtandet av ett system, som hade gått under genom kriget och tvangs att ge upp inför de militära motståndarnas segerrika vapen. Det var icke viljan hos ett folk som vaknat, som här kom till uttryck, utan det var de allierade regeringarnas maktspråk, som ledde till den kejsrerliga regimens raserande. I detta faktum förborgas egentligen den tyska revolutionens hela tragedi.

Vad kunde man i själva verket vänta av en revolution, när centralorganet för socialdemokratien, som hittills hade haft det starkaste inflytandet på de arbetande massorna i Tyskland, ännu omedelbart före revolutionens utbrott kunde säga sina läsare, att det tyska folket icke vore moget för en republik! Naturligtvis fanns det också en del beslutsamma revolutionärer bland de tyska arbetarna, men deras antal var så begränsat, att de inte i ringaste mån kunde inverka på tingens utveckling.

Den tyska revolutionen var icke resultatet av en inre trängtan, som sedan årtionden jäste och grodde, tills de gamla formerna slutligen sprungit sönder. Den var endast slutresultatet av ett förlorat krig, den sista räddningsmöjligheten, som ur den gamla härlighetens sammanbrott kunde leda till freden. Den saknade den inre vitalitet, det levande initiativ, den skapande trängtan, som gör en rörelse till en revolution. Det ges väl knappast en revolution, som varit så avskräckande fattig på skapande tankar och som så helt och hållet låtit sig nöja med dåliga kopior av gamla förebilder, som den tyska revolutionen i november 1918.

Det fanns visserligen icke heller före kriget en socialistisk arbetarrörelse, som i alla sina teoretiska resonemang var så hopplöst dogmatiskt inställd och som i sin praktiska verksamhet i så ringa grad appellerade till massornas skapande initiativ, som den tyska. Hela den tyska socialdemokratien var ju knappast annat än en stor valmaskin, vars verksamhet så

gott som uteslutande togs i bruk för genomförandet av enstaka val. Det var sålunda ganska naturligt, att den tyska arbetareklassens breda massor, som stodo under socialdemokratiens ledning, så föga intresserade sig för *hur* den sociala omgestaltningen skulle organiseras och endast väntade räddningen från ovan. I intet land var auktoritetstron för ledarna så stark hos massorna, som i Tyskland. Fackföreningarna, som i sin utveckling stodo under fullständigt inflytande av socialdemokratiska idéer, nedsjönko till fullständig reformism och utgjorde tyvärr endast förmedlingsorgan mellan kapital och arbete och avvisade varje revolutionärt initiativ.

Aldrig sysselsatte man sig i fackföreningarna eller i partiorganisationerna med frågan om produktionens övertagande genom de fackliga sammanslutningarna. Aldrig intresserade man arbetarna för, att huvudvikten i den socialistiska uppfostran måste läggas vid utvecklandet av arbetareklassens administrativa duglighet, som kunde sätta den i stånd att förbereda och genomföra en reorganisation av produktion och konsumtion på en socialistisk grundval. I hela den tyska fackliga och socialdemokratiska litteraturen före kriget finns det icke ens en liten broschyr, i vilken man går närmare in på denna fråga eller uppställer konstruktiva riktlinjer, som kunde ha varit av utslagsgivande betydelse för socialismens praktiska förverkligande. Tvärtom, man förhånade alla, som erkände den obetingade nödvändigheten av en sådan verksamhet, såsom oförbätterliga utopier, som icke hade en blek aning om "den vetenskapliga socialismen".

Var det då märkvärdigt, att den tyska revolutionen icke orkade höja sig över de tomma slagorden och fullständigt misslyckades på i synnerhet det ekonomiska området? Hela den andliga inställning, som den tyska arbetareklassen bibragts genom socialdemokratien, ledde till att man stod fullständigt rädlös inför de ekonomiska och sociala problemen, sedan revolutionen spelat makten i händerna på arbetareklassen.

När kriget militärt var till ända och det gamla systemet stör-

tade tillsammans, kunde det icke undvikas, att breda massor av tyska arbetare vände sig bort ifrån socialdemokratien, som under hela kriget hade följt det gamla systemets representanter och bärare i vått och torrt och vid varje kritisk situation kastade hela sitt inflytande i vågskålen för att hålla den gamla regimen vid liv. När man i dag förebrår herr Ebert och hans trogna, att de under kriget begingo landsförräderi, så gör man dem bitter orätt, och deras anklagare, som vid utkastandet av dessa beskyllningar endast låta sig leda av politiska dagsberäkningar, veta det själva bättre än någon annan. Den gången tänkte man icke från deras sida på att resa sådana anklagelser; man visste dock alltför väl, att det hotade borgardömet endast kunde hålla sig uppe med hjälp av socialdemokratiens kryckor. Men bland massorna förvillades mången inom socialdemokratien, när dennas ledare även efter kriget vägrade i vändningen varje gång då det gällde, att bana vägen för en bättre framtid. Och då det är lättare att ropa ut sitt "J'accuse!" (jag anklagar!), än att rätt bedöma inträffade händelser och dra nytta av vunna erfarenheter för framtiden, så anklaga de av hunger och umbäranden stukade massorna de socialdemokratiska ledarna för förräderi mot arbetarklassen, utan att förstå, att partiets ställning till kriget betingades och redan på förhand var klar och given av dess andliga inställning.

Till och med ledarna av den opposition, som under kriget uppstod inom det gamla partiet och som skilde sig från detta, synas icke förstå, att det mindre rörde sig om ett förräderi från en bestämd ledargrups sida, än om verkningarna av en metod, på vilken statssocialismen sedan årtionden försökt att inrikta massorna, och vilken till sist måste leda därhän, att de fackliga och politiska arbetarorganisationerna mer och mer kommo att utveckla sig till organ och tillbehör till den nationella staten.

Nu vidtog en period av splittring inom den tyska arbetarrörelsen, som med tiden antog nära nog en sjuklig karaktär. Hade man tidigare upphöjt partiets enhet till en oantastbar

dogm, som icke kunde rubbas av något, trots att denna fiktiva enhet endast med möda kunde dölja motsättningarna och tyvärr endast hade till ändamål att blanda utlandet med skenet av ett samförstånd, så framkallade man — så som fallet vanligen är i dylika situationer — ständigt nya splittringar av varje obetydlig anledning. Det kunde sålunda icke förhindras, att atmosfären blev mer och mer förgiftad och att arbetarrörelsen så söndertrasades och splittrades, att fienden, som mycket skickligt förstod att utnyttja de inre striderna i den tyska arbetarrörelsen och överraskande hastigt förmådde reorganisera sina skingrade skaror, egentligen hade ett lätt spel.

Varje dumt slagord, som icke ens täckte en gnista av anda, gav anledning till nya splittringar och häftiga strider. Varje regnig dag medförde nya paroller, av vilka den ena var däraktigare än den andra. I synnerhet har det Kommunistiska partiet, vars ledare aldrig förmått att utveckla en självständig tanke och som ständigt varit och äro goda eftersägare åt Moskvaezekutiven, i detta avseende gått fram på ett sätt, som absolut icke kan övertrumpas. Kunde man kronologiskt ordna och uppställa de paroller, som utsänts genom denna på varje känsla för friheten blottade riktning och av vilka den ena städse slog ihjäl den andra, så skulle man få en politisk sill-salat, som skulle vara i stånd att grundligt fördärva ett normalt förstånd.

Det sämsta var, att det mångenstädes genom dessa ändlösa splittringar utvecklades en särdeles överspänd "radikalism", som slog alla rekord i vansinniga slagord och förvandlade de förnuftigaste idéer till fruktansvärda vrånghilder. Så blev varje i sig själv förnuftig uppfattning en dum karikatyr, som man endast i sällsynta fall kunde se något klokt i. Man vande sig vid att icke pröva idéer efter deras inre värde, utan man bedömde dem tyvärr enligt den partipolitiska etikett, som rörde deras ursprung och fördömde dem i förväg, därest de stammade från ett läger, som man svurit kamp. Så kom man i en sådan situation, att man var tvungen att handla efter en

viss maxim och så sökte man och söker att i stora paroller överbjuda varandra, allt efter arten av den "radikalism", man representerar. Man slår de galnaste kullerbyttor och upphäver hysteriska skrin, som gråtande derwischer, på det de icke måtte misstänkas för att vara "opportunist". Och detta dumma gyckelspel, som ju i själva verket icke är annat än galna narrupptåg, kallar man "revolutionär propaganda". Det är därför icke heller underligt, att man i de s. k. "radikala" kretsarna till slut kommit till slutsatser, som äro ett lån mot varje förnuftig uppfattning av tingen, och vilka till sist, även om de icke själva ha detta klart för sig, endast kunna tjäna den sociala reaktionens intressen.

Ett av de sämsta och mest ödesdigra misstagen inom den radikala arbetarrörelsen består däri, att man i vida kretsar vant sig vid att ur föregivna principiella orsaker avböja varje kamp för högre levnadsvillkor och för förbättringar av ekonomisk och politisk natur med en hänvisning till, att alla sådana försök inom det kapitalistiska samhället äro totalt utsiktslösa och endast kunna föra arbetarna på avvägar. Man talar ständigt i dessa kretsar om en "kamp för det hela" och ser i varje aktion för momentana och praktiska mål en metod som dikterats av socialreformistiska hänsyn och vilken blott kan väcka falska förhoppningar hos arbetarklassen och avlägsna arbetarna från deras revolutionära slutmål.

Denna ödesdigra uppfattning beror av två fundamentala misstag, som visserligen sedan länge äro erkända som sådana, men som ändå från tid till tid dyka upp på nytt och ofta vilseleda arbetarrörelsens oklara element.

Den första av dessa uppfattningar utgår från den ståndpunkten, att man principiellt måste avböja föregivna förbättringar av arbetarklassens läge inom det kapitalistiska samhället, därför att de så kallade arbetarpartierna eftersträva sådana förbättringar på lagstiftningens och de parlamentariska reformernas väg.

Det andra misstaget har sitt upphov i den falska föreställ-

ningen, att en förbättring av proletariatets allmänna livsvillkor inom den kapitalistiska produktionsordningens ram överhuvud taget icke är möjlig, då arbetarnas villkor måste bli i allmänhet desamma, därför att en stegring av lönerna automatiskt medför en stegring av priserna samt därför att kapitalisten av de ekonomiska lagarna tvingas, att avlöna arbetaren så, att han av sin lön kan tillfredsställa sina genomsnittliga livsbehov.

Till dessa båda uppfattningar sällar sig vanligen också en tredje, som icke är mindre felaktig — tron, att arbetarnas revolutionära medvetande stärkes och deras missnöje med det bestående systemet äntligen skall omsättas i handling på grund av det överhandtagande sociala eländet. Denna naiva uppfattning förtjänar väl knappast, att man närmare sysselsätter sig med den. Historien och de senaste årens erfarenheter ha visat oss, att ett stort socialt elände icke är en revolutionär faktor. Tvärtom, det gör människorna slöa och fördärvar dem andligt och själsligt. Människor, som varaktigt lida i ett stort elände och utsättas för direkt hunger, bli därigenom icke revolutionära, de bli tvärtom degenererade och utveckla sina mest förslavande instinkter. Hungern verkar vanligen endast revolutionärt, när den plötsligt inställer sig, t. ex. som en följd av stora ekonomiska kriser, d. v. s., när erinringen om bättre förhållanden är levande i människan och uppkallar näraliggande jämförelser. Fysisk hunger bringar människorna i bästa fall till förtvivlan, men hungern är icke i stånd att väcka ett folks skapande instinkter, som äro outhärliga för varje revolution. Dessa är också orsaken till att de revolutioner, om vilka vi äga kännedom, icke kommit till utbrott när eländet varit som störst, utan städse sedan de allmänna förhållandena förbättrats och hos människorna väckt till liv nya förhoppningar. Hur föga revolutionärt inflytande ett ovanligt stort elände har på massorna, ha vi ju haft tillfälle att iakttaga under den s. k. inflationsperioden. Under denna fruktansvärda tid läto arbetarna företagarväldet beröva

sig åttatimmarslagen och nästan alla andra ekonomiska reformer, utan att prestera ett verksamt motstånd av fruktan för att då nedsjunka i ett ännu större elände.*

Vad beträffar det första påståendet, att vi som revolutionärer måste principiellt avböja alla försök att inom det kapitalistiska samhället tillkämpa oss ekonomiska, sociala och politiska reformer, därför att det är genom denna taktik som de parlamentariskt inställda arbetarpartierna och fackföreningarna lett arbetarna på vilsna vägar och berövat dem förståelsen för vikten av sin slutgiltiga befrielse, så måste man säga, att en sådan uppfattning av tingen genomgående utgår från falska förutsättningar och förväxlar sådana företeelser, som man icke under några omständigheter får förväxla, om man icke vill förvandla arbetarrörelsens mening till en direkt meningslöshet.

Vi skilja oss icke i taktiskt avseende från de politiska arbetarpartierna och de reformistiska fackförbunden därigenom, att dessa för dagen eftersträva reformer, som vi avböja, utan därigenom, att vi ha en annan mening om de medel, genom vilka sådana reformer kunna uppnås. Ingen människa, som har sina fem sinnen i behåll, vore hon så den största revolutionären inför Vår herre, skulle väl vilja påstå, att arbetarnas levnadsförhållanden voro honom fullständigt likgiltiga, framför allt icke, om hon själv vore sysselsatt inom industrien. Ingen individ, vars hjärna icke är defekt, skall våga påstå, att det icke har någon betydelse, om han och hans kamrater måste arbeta tio och tolv timmar om dagen i stället för åtta, eller att det saknar betydelse om lönen, som han erhåller, icke räcker till annat än det nödvändigaste för dagen, i stället för att något borde bli över till andra behövs bestridande. Vad som i detta avseende skiljer oss från de moderna arbetarpartierna, är icke ändamålet, utan metoderna.

* Exemplet gäller naturligtvis Tyskland.

Övers. anm.

Erfarenheterna ha visat oss, att reformer av något slag icke kunna uppnås på den parlamentariska lagstiftningens väg, att regeringar och parlament aldrig av rent platoniska skäl besluta sig för att ge massorna några koncessioner. Reformerna genom parlamentet komma först, när behovet av dem gör sig starkt gällande i breda lager av befolkningen och omsatts i direkta och revolutionära aktioner, tills det allmänna missnöjet nått en sådan mognad, att de regerande måste besluta sig för att tillmötesgå folkets fordringar och tillfredsställa de missnöjda genom vissa reformer. Alla reformer på det ekonomiska, sociala och politiska livets områden, ha tillkommit på detta sätt. Antingen ha regeringarna sett sig tvungna att tillfredsställa folkes mest trängande behov, eller också ha massorna genom sina aktioner utanför parlamentet själva tillämpat sig vissa reformer, som icke kunna berövas dem, varför det icke för de laggivande korporationerna återstått något annat, än att påtrycka dem sin stämpel av laglighet och sanktion.

Den berömda tiotimmarslagen i England, om vilken *Marx* sade, att den betydde proletariats pånyttfödelse, skulle aldrig ha kommit till utan de engelska arbetarnas många strider, sedan de hade skaffat sig ett verktyg i sina fackföreningar och förmådde att göra sin vilja gällande. Först när hela industrier och talrika verkstäder hade uppnått tiotimmarsdag, skyndade det engelska parlamentet att sätta laglighetens sigill på denna samhälleliga reform. På samma sätt är det med alla andra föregivna parlamentariska reformer, som haft betydelse för de breda massorna.

Av eget initiativ besluta sig regeringar och parlament endast i sällsynta fall för vissa reformer, och där detta hittills verkligen förekommit, ha reformerna icke funnit någon förståelse eller genklang hos folket, varför de endast blivit döda bokstäver i lagsamlingarnas stora kaos. Då lagstiftarna i kapitalismens och storindustriens första skede förskräcktes över den oerhörda utsugningen, som ledde till arbetarklassens

överhandtagande degeneration, och det engelska parlamentet gjorde sina trevande försök att mildra isynnerhet proletärbarnens fruktansvärda utplundring, visade sig dessa fullkomligt verkningslösa. Lagrarna funnos endast på papperet, då de å ena sidan icke kunde avvinna arbetarna, som vid den tiden befunno sig på ett mycket lågt utvecklingsplan, något intresse, och å andra sidan utsattes för arbetsgivarnas direkta sabotage.

På samma sätt förhöll det sig med det italienska parlamentets bekanta lag i mitten av 1890-talet. Lagen vände sig emot att kvinnorna i Siciliens svavelgruvor medförde sina barn till arbetsplatserna. Men lagen förblev endast en död bestämmelse, därför att dessa kvinnor voro så skamligt lågt avlönade, att de helt enkelt voro tvungna att handla i strid med lagen. Först senare, sedan man hade lyckats organisera arbetarskarorna och på grund av organisationernas styrka väsentligen höja deras levnadsstandard, började det onda försvinna. Sådana exempel kunde man anföra i massor. Den moderna historien i varje land är fylld av sådana.

Men icke ens den lagliga sanktionen av en viss reform är en garanti för dess bestånd, så länge icke värdet av densamma gått massorna så i blodet att varje försök av företagarväldet att rasera eller förbigå den, uppkallar arbetarnas öppna motstånd. Vi ha sett, att de engelska arbetsgivarna, trots lagen om tiotimmars arbetsdag av 1848 förstodo att utnyttja en industriell kris för att tvinga arbetarna att arbeta elva eller tolv timmar. När fabriksinspektörerna försökte att dra de enskilda företagarne inför rätta för överträdelse av lagen, blevo de tilltalade icke blott frikända, utan regeringen giv till och med inspektörerna en vink om, "att de icke skulle hålla sig till lagens bokstav". När bättre konjunkturen inställde sig, voro arbetarna än en gång tvungna att av egen kraft tillkämpa sig tio timmars arbetsdag.

I Tyskland ha vi ju under de sista åren måst göra samma erfarenheter. De sparsamma ekonomiska fördelar, som novemberrevolutionen tillförde de tyska arbetarna, och av vilka

åttatimmarslagen var den mest betydande, ha nästan undantagslöst återerövrats av företagarväldet, trots att åttatimmarslagen "förankrats" i lagstiftningen och i republikens konstitution.

Reformerna avtvingas sålunda regeringarna genom massornas påtryckningar utanför parlamentet, och ju starkare detta massornas tryck gör sig märkbart, så mycket villigare skola de regerande tillmötesgå deras krav.

En ytlig iakttagare, som endast observerar tingens yttre sammanhang, ser blott de i regel med stor offentlig aplomb genom parlamentet skapade reformerna och förbiser fullkomligt de djupare liggande orsakerna. Det är därför icke underligt, att han förväxlar verkningarna med orsakerna och av denna anledning blir en ivrig anhängare av den parlamentariska verksamheten. Han ser endast lagen och förgäter helt och hållet de yttre orsaker, som på ett avgörande sätt bidragit till att den kommit till stånd. En sådan människa har svårt att inse den egentliga betydelsen av stora massaktioner. Framförallt har man svårt att inse deras betydelse i länder som Tyskland, där ett starkt arbetarparti uppammat tron på den parlamentariska verksamhetens välsignelser.

Mången radikal och revolutionär arbetare befinner sig i ungefär samma ställning, när han ser sig tvungen att avböja varje reform av ekonomisk eller politisk natur inom det kapitalistiska samhället såsom ändamålslost, därför att han fått för sig, att kampen för dylika angelägenheter måste vara förbehållen de politiska arbetarpartierna. Han förväxlar väsensskilda saker och tappar på grund av sina felaktiga utgångspunkter bort sig själv i en meningslös fraseologi, som får ersätta hans brist på klara idéer.

Vi upprepa det ännu en gång: Vi skilja oss icke från anhängarna av de parlamentariska metoderna därigenom, att dessa erkänna nödvändigheten av ekonomiska, sociala och politiska reformer, under det att vi principiellt avböja dem och blott önska vara med, när det gäller att avskaffa löneslaveriet

i allmänhet. Även vi erkänna nödvändigheten av reformer inom det kapitalistiska samhället, och vårt socialistiska mål vore icke värt mera än en skatt på månen, om vi ville undandraga oss den ständiga kampen för dessa reformer. Men vi skilja oss från de andra genom valet av medel och genom det revolutionära innehållet i våra metoder. Vi äro av den mening, att varken en förbättring av arbetarklassens levnadsstandard inom det kapitalistiska samhället eller proletariats slutliga befrielse kan genomföras genom den moderna klassstatens lagstiftande församlingar, utan endast och allenast genom arbetarklassens direkta och revolutionära aktion utanför parlamentet och framför allt genom de revolutionära fackföreningarnas aktiva kamp. Den moderna lönearbetarens styrka ligger icke på det politisk-parlamentariska området, utan på det ekonomiska, i hans egenskap av producent och framställare av samhällsliga värden.

För alla ekonomiska fördelar och reformer, som arbetarna lyckas uppnå under årtiondenas strider, stå de icke i tacksamhetsskuld till parlamentet, utan till sina egna ekonomiska organisationer och den ständiga striden mellan kapital och arbete. Den parlamentariska verksamheten har endast bidragit till att fördröja reformernas genomförande och att ge dem en mildare form. Den som väntar hjälpen från ovan, brinner icke av iver att få ställa sin egen person i kampen för nya rättigheter.

Just i Tyskland, där arbetarklassen från början varmt omfattat den parlamentariska verksamheten, ha vi så många skol-exempel för riktigheten i detta påstående. Jag vill endast erinra om den stora striden inom textilindustrien i Crimmitschau 1904. Crimmitschau gällde som ett av socialdemokratiens starkaste fästen, men arbetarbefolkningens ekonomiska läge blev allt sämre. År 1882 hade en del arbetare lyckats skaffa sig elvatimmars arbetsdag, under det att den stora majoriteten fortfarande måste slava i tolv och tretton timmar, tills det i mitten på åttiotalet lyckades dem att införa elvatimmarsdag

även för andra delar av textilindustrien. Men från denna tid och till 1904 voro arbetarna ur stånd att förkorta sin arbetstid med en minut. Men icke nog härmed: deras allmänna läge blev sämre år efter år, och de måste finna sig i den skamlösa utsugning, som deras börsstolta företagare utsatte dem för, utan att kunna sätta sig till motvärn. Vid alla val röstade de enigt för socialdemokratien, och hade, om jag icke minns fel, till och med egna representanter i kyrkorådet, men deras fackorganisation låg i spillror.

Vid införandet av den mekaniska vävstolen betalade man t. ex. en vävare 1:20 mark för ett s. k. "band" på sex alnar. Senare sänkte man lönen till 1 mark och efter någon tid till 90 pfennig. Icke nöjda härmed använde sig fabrikanterna av fullkomligt bedrägliga medel, för att ytterligare beröva arbetarna en del av deras med möda förtjänade lön. Man utökade nämligen de s. k. "banden" från sex till sju alnar, så att vävarna för varje bunt måste väva sju eller åtta alnar, som de icke fingo någon betalning för.

Förgäves underskrevo nästan samtliga arbetare den socialdemokratiska petitionen för en arbetarskyddslag, förgäves påpekade man, att den långa arbetstiden orsakade i synnerhet kvinnorna svåra organiska sjukdomar och att barnadödligheten i Crimmitschau var utomordentligt stor. Alla appeller till de lagstiftande myndigheterna saknade betydelse, och när arbetarna icke voro i stånd att ge eftertryck åt sina fordringar genom sina fackliga organisationer, så återstod det knappast annat än att hålla på och petitionera. Arbetarna voro nu som förut på nåd och onåd utlämnade till ett reaktionärt företagarband, som bokstavligen talat skar remmar ur deras ryggar.

När man slutligen tjugo år senare beslöt sig för att våga ett försök att genomföra tiotimmarsdag, hade arbetsgivarna endast ett bleklagt nej till svar på denna mycket berättigade fordran. När cirka 660 arbetare då uppsade sina platser, besvarade arbetsgivarna detta med en allmän lockout. Av en

befolkning på 23,000 själar tvingades 9,000 att gå overksamma. Men under det att arbetsgivarna icke ryggade tillbaka för något medel och genom en hänsynslös terror framkallade ovilja både hos den tyska arbetarklassen och i utlandet, vågade arbetarna, som berördes av striden, överhuvudtaget icke använda sina maktmedel och ge arbetsgivarna tillbaka med samma mynt. Fackföreningarna nöjde sig med att understödja de lockoutade. Man förstod icke eller ville icke förstå, att just därför att man älskade att framställa generalstrejken såsom generalvansinne, kunde arbetsgivarna så mycket hellre utan betänkande begagna sig av generallockouten mot arbetarna. Man var från den sidan på det klara med, att man icke behövde frukta något allvarigare motstånd.

Det kunde därför icke undvikas, att även striden 1904 måste gå förlorad för arbetarna. De fackliga kampmedel, som kommo till användning voro icke ändamålsenliga och striden slöt med ett nederlag för arbetarna, trots att strejkkassan ännu icke var tömd. Ledarna avbläste helt enkelt striden med den löjväckande förklaringen, att det icke kunde vara likgiltigt för arbetarna, om deras fädernestad ruinerades genom arbetsgivarnas hårdnackade motstånd mot arbetarnas krav. Men företagardömet, som icke plågades av sådana skrupler, frågade icke djävulen efter fädernestadens väl eller ve, ty företagarväldet hade bara en sak för ögonen — att sätta foten på arbetarnas nackar och skoningslöst slå ned varje motstånd.

Fabrikanterna hade aldrig vågat möta arbetarna på det sättet, om de icke hade varit övertygade om att fackföreningsoligkarkin aldrig skulle kunna förmås till en energisk stridsföring. Den gjorde tvärtom allt för att förhindra att striden skulle föras över till andra industrigrenar. Och arbetarna, som sedan länge hade vant sig vid att lita på ledarna, funno sig utan protester i de beslut, som förde dem till denna skamliga kapitulation. Här såg man tydligt följderna av en propaganda, som förespeglade arbetarna att allt gott kunde del-

givas dem ovanifrån och därför redan från början kuvade och systematiskt undergrävd varje ärlig kampvilja. Sådana exempel kunde tyvärr anföras många, men trots detta skall dock vävarnas strid i Crimmitschau bli ett särskilt kapitel i den tyska arbetarrörelsens historia, därför att den med klassisk tydlighet visade oss sanningen.

*

Vad det andra påståendet beträffar, att ett förbättrande av arbetarklassens ställning inom det kapitalistiska samhället över huvud taget icke är möjligt, därför att varje löneförhöjning ovillkorligen måste leda till en förhöjning av priserna, under det att företagarna å andra sidan äro tvungna att betala arbetarna så mycket i lön som de nödvändigtvis behöva för att bestrida sina genomsnittliga behov, så står också detta påstående i en skriande motsats till erfarenheten och den praktiska verkligheten.

I själva verket är denna uppfattning, som i dag på nytt spelar en roll i s. k. "radikala" kretsar, ingenting mer och ingenting mindre än det delvisa återuppståendet av den gamla, av livets fakta för länge sedan vederlagda teorien om "den järnhårda lönelagen", som Lassalle och hans anhängare betraktade såsom en oomkullrunkelig sanning. I sin skrift "Öppna svarsskrivelser" definierar Lassalle denna föregivna ekonomiska lag på följande sätt:

"Den järnhårda ekonomiska lag, vilken under de nuvarande förhållandena bestämmer arbetslönen enligt lagen om tillgång och efterfrågan på arbete, är denna, att den genomsnittliga arbetslönen alltid begränsas till vad som är nödvändigt för det livsuppehälle, som hos ett folk vanligtvis är erforderligt för existensen och fortplantningen. Detta är den punkt, omkring vilken den verkliga daglönen i varje tid graviterar sin pendelsvängning, utan att någonsin kunna höja sig långt över den eller sjunka under densamma. Varaktigt kan den icke höjas över detta genomsnitt — då detta, genom lättnader och

förbättringar i arbetarnas läge, skulle leda till en förökning av arbetarna genom fortplantning, en förökning av arbetarbefolkningen och därmed utbudet på armar, som åter skulle trycka ned arbetslönerna till deras förra nivå eller under densamma. — Arbetslönen kan heller icke varaktigt sjunka långt under det för livsuppehållet nödvändiga, ty då uppstår — utvandring, färre äktenskap, begränsning i barnalstringen och slutligen en reduktion av arbetarnas antal genom eländet, vilket således inskränker utbudet på armar och därför ånyo för upp arbetslönen till dess förra punkt. — Den verkliga genomsnittliga arbetslönen består sålunda i rörelsen kring ständigt samma punkt, till vilken den ständigt måste sjunka, än något över densamma (perioder av prosperitet i alla enskilda arbetsgrenar), än något under densamma (perioder av mer eller mindre allmänna nödtillstånd och kriser). Begränsningen av den genomsnittliga arbetslönen till den nödtröft som hos ett folk vanligen är erforderlig för existensen och fortplantningen — det är, jag upprepar det ännu en gång, den järnhårda och fruktansvärda lag, som under de nuvarande förhållandena behärskar arbetslönen. — Denna lag kan icke bestridas av någon människa. Jag kunde för eder ange så många som hylla denna lag, som det ges stora och berömda namn i den nationalekonomiska vetenskapen, och även ur den liberala ekonomiska skolan, som upptäckt och påvisat denna lag.” —

Man kan förstå, att Lassalle, som hyste denna uppfattning, icke kunde vara någon vän av arbetarnas *fackliga* organisationer, ja, att han till och med i dessa såg ett *hinder* för den önskade utvecklingen av det *parti* han grundade. Och om man är av den uppfattningen, att frågan om arbetslönen och proletarietets ställning bestämmes genom en oföränderlig ekonomisk lag, som verkar fullständigt genom sig själv och utan att behöva människornas medverkan, vilket ändamål kunna då fackföreningarna ha, vilket ändamål har då arbetarnas strider för en förbättring av sitt ekonomiska läge?

Det var därför endast naturligt, när Lassalle *förnekade*

strejken varje betydelse och 1862, när Berlintypograferna hos preussiska ministeriet anhöllo om koalitionsrätt för att kunna föra lönestrider t. o. m. gick så långt, att han avböjde varje medverkan av "Allgemeinen Arbeitervereins" i denna strävan med den motiveringen, *att koalitionsrätten icke kunde medföra några förmåner åt arbetarna*. Och det var endast konsekvent, när lassalleanerna ställde sig fullständigt fientliga gentemot fackföreningarna och ännu 1872 på förslag av *Tölckes* beslöto *upplösa de fackföreningar*, som stodo under deras inflytande.

Och ändå måste varje fördomsfri människa, som icke låtit sig förvillva av villkorliga förutsättningar säga sig, att det icke var så helt bestämt med "riktigheten" i denna järnhårda lönelag. Blott det faktum, att arbetarna alltjämt äro tvungna att som kollektiv makt ingripa i gestaltningen av sina löneförhållanden, för att skaffa sig bättre arbetslöner och kortare arbetstid, är redan i och för sig ett bevis för, att den s. k. järnhårda lönelagen icke arbetar med oföränderligheten i en ekonomisk lag, utan att människorna ständigt måste korrigera densamma.

Dessutom strejka arbetarna icke för sitt nöjes skull. I de flesta fall är strejken förbunden med en hel massa materiella umbäranden och oförutsedda konsekvenser, som sannolikt icke gör det så lätt att träffa ett beslut om strid. Envar som deltagit i arbetarnas strider vet av egen erfarenhet, hur mycket energi, agitation och upplysning den målmedvetna minoriteten måste bestrida för att få den tröga majoriteten med sig. Och detta tröttande arbete samt det ännu svårare värvet att organisera arbetarna, vore ju fullkomligt överflödigt, om vi verkligen hade att räkna med verkningarna av en järnlage, inför vilken varje ingripande från människornas sida naturligtvis vore meningslöst. I verkligheten förhåller det sig på samma sätt med denna järnhårda lönelag som med så många andra "ekonomiska lagar", som framspringa ur människornas inbillningskraft och vilkas hela verksamhet dessvärre ofta en-

dast bestå däri, att de förlama handlingskraften hos dem som skänka lagarna sin tilltro.

Alldeles som arbetarnas ekonomiska kamporganisationer äro också lönestriderna resultat av den kapitalistiska produktionsordningen och dikteras av bestämda nödvändigheter. De äro så ofrånkomliga att arbetarklassen skulle nedsjunka i en avgrund av elände, om den skulle ge avkall på desamma, medan den ännu levde under löneslaveriets ok. Den som ännu icke förstår den saken, har verkligen ingen anledning att brösta sig över sin "radikalism". Trots sin revolutionarism är han endast en stackars spetsborgare, som icke lärt sig förstå arbetarrörelsens mening.

Den sociala frågan kan naturligtvis icke lösas genom lönestrider, men dessa strider äro av den största betydelse för att göra arbetarna förtrogna med den sociala frågans väsen och med problemet om deras befrielse ur ekonomiskt och socialt slaveri, och för att utbilda dem för den slutliga striden. Det må betraktas såsom riktigt, att arbetaren, med få undantag, som bekräfta regeln, aldrig kan förtjäna mer än till det nödvändiga livsuppehållet, så länge han är tvungen att sälja sina händer och sin hjärna till en företagare, med andra ord, så länge han är en löneslav. *Behoven äro dock icke beständigt desamma, de växla tvärtom ständigt och växa proportionellt med anspråken, som arbetarna ställa på livet.*

Vem skulle t. ex. våga påstå, att arbetarnas levnadsförhållanden under kapitalismens första period voro desamma som arbetarnas i dag? Utom de rent materiella anspråken på sin levnadsstandard har den moderna arbetaren en hel rad *kulturella behov*, om vilka hans föregångare för hundra år sedan icke ens drömde. För att kunna tillfredsställa dessa behov måste han stå i ständig kamp, för att erhålla de nödvändiga medlen till en fysisk och andlig lyftning av sin ställning. Och det var och är dessa strider, som gett den moderna arbetarrörelsen dess särskilda prägel och skiljer den från alla andra rörelser i tiden.

Det är icke lönt att man säger oss, att man icke kan tala om en förbättring i proletarietets läge, då t. o. m. slaverna i antiken och gesällerna under skråtiden i ekonomiskt avseende stodo bättre än de nuvarande arbetarna, att dessas existens var mera säker och att man följaktligen blott måste konstatera en försämring i proletärerens ställning. Vill man göra jämförelser och fastställa, om en stegring eller en sänkning av arbetarnas allmänna levnadsställning ägt rum, så är detta endast möjligt om man begränsar jämförelserna till en bestämd period och icke sammanställer omständigheter, till vilkas uppkomst helt olika betingelser medverkat. Vi kunna endast fälla en dom över de moderna industriarbetarnas strider, om vi begränsa jämförelserna till det moderna kapitalistiska systemet. Alla andra jämförelser måste leda till uppenbara felslut.

Man må ta del av de dystra berättelser över arbetarnas allmänna läge under kapitalismens första skede, som återges av de engelska fabriksinspektörerna och vilka *Marx* i sin bok "Das Kapital" förstod att så skickligt använda. Eller man må vända sig till en sådan bok som *Burets* "De la misère des classes laborieuses en Angleterre et en France" (De arbetande klassernas elände i England och Frankrike), vilken *Friedrich Engels* hade så mycket att tacka för vid författandet av sitt förstlingsverk: "Die Lage der arbeitenden Klassen in England" (De arbetande klassernas läge i England), och man skall först då lära sig förstå, i vilket fruktansvärt elände den arbetande befolkningen levde vid denna tid. När engelsmannen *Arthur Young* i sin bekanta beskrivning av sin resa i Frankrike före den stora revolutionens utbrott förklarade, att breda lager av den franska lantbefolkningen endast kunde jämföras med djur, emedan de på grund av sitt oerhörda elände berövats allt mänskligt, så kunde väl denna beskrivning också gälla för breda massor av industriarbetare i den kapitalistiska hushållningens första skede.

Arbetarnas stora flertal levde i eländiga kulor och måste

dagligen träla fjorton till femton timmar om dagen i de industriella straffanstalterna, där inga som helst hygieniska åtgärder vidtagits för att bevara de utsugnas liv och hälsa. Och detta trälarbete måste utföras för en lön, som icke ens förslög att tillfredsställa livets mest primitiva behov. Om arbetaren på den tiden vid veckans slut hade så mycket över, att han kunde kosta på sig ett simpelt rus och för några timmar njuta himmelriket, så hade han därmed nått det högsta, han över huvud taget kunde hoppas. Man må läsa vad samtida författare ha att berätta om den sédliga förvillelsen och det andliga tillståndet hos dessa olyckliga människor. Man uppfylles av fasa, när man läser dessa berättelser, som i dag förefalla nära nog otroliga. Och denna fruktansvärda utsugning inskränkte sig icke blott till att omfatta män och kvinnor, den drog också in barnen i sin fördärvliga virvel och ökade dödligheten i en sådan grad, att *Richard Carlile* och andra förvisso med rätta kunde tala om en fruktansvärd upprepning av de bethlehemska barnamorden.

Och så som det var i England, så var tillståndet överallt, där kapitalismen utvecklade sig till ett system. Årtionden förgingo, innan arbetarna blevo i stånd att med hjälp av sina ekonomiska kamporganisationer uppnå en förbättring av sitt läge. De minsta förbättringar måste ständigt avtvingas kapitalismen genom kamp. Ingen lag, ingen regering kom proletarietet till hjälp, varje fotsbredd av marken måste erövrats med strider, som krävde oerhörda offer. Icke ens när de laggivande församlingarna eller regeringsorganen sågo sig tvungna att ge sin sanktion åt vissa reformer, kunde arbetarna ostört glädja sig åt dessa resultat, ty vid första tillfälle försökte det rovgiriga företagarväldet att återerövra dem, t. o. m. som sagt, när regeringen hade påtryckt dem laglighetens stämpel.

Arbetarna äro naturligtvis även i dag underkastade det kapitalistiska systemets alla kriser och växlingar, och det sociala eländet är ännu alltjämt en karakteristisk företeelse för det

bestående samhället. Det sociala eländet skall också finnas till så länge det fördömliga systemet består att den ena människan kan utsuga den andra. Men trots detta vore det felaktigt att vilja påstå, att våra dagars arbetare ännu leva under samma förhållanden som arbetarna i kapitalismens första period. Blott ett meningslöst sofisteri kan ge sig till att rättfärdiga ett sådant påstående.

Det är dock skillnad om en människa måste arbeta åtta eller nio timmar om dagen eller tretton och fjorton. Det är skillnad om hon kan tjäna just så mycket som är trängande nödvändigt för att tillgodose sin materiella existens, eller om det blir en smula över som möjliggör en viss utbildning av människans andliga jag. Arbetaren ställer i dag icke blott högre materiella anspråk på livet, han har också en mängd behov, som voro absolut okända för hans förfäder. I vida kretsar av arbetare vet man i dag att uppskatta värdet av att äga en god bok. Man har behov av att då och då besöka en teater eller konsert och att glädja sig åt andra kulturella företeelser. Dessa behov äro i dag djupt kända av miljoner arbetare och fordra kategoriskt att bli tillfredsställda. Det är därför endast naturligt att arbetarna sammansluta sig med sina likar för att skaffa sig de materiella möjligheterna att tillfredsställa dessa behov. Denna ständiga kamp för att tillfredsställa högre anspråk på livet utgör en av de viktigaste företeelserna hos den moderna arbetarrörelsen. Skulle detta icke vara fallet, så hade hela rörelsen och arbetarnas tallösa strider mot företagarna för att förbättra sin ställning över huvud taget intet ändamål. Blott en däre eller en människa, som står fullständigt främmande för livet, kan ge sig till att påstå något sådant.

*

Vi äro härmed inne på frågan om arbetarorganisationernas allmänna kulturella betydelse och dessas ständiga kamp mot det kapitalistiska samhällssystemets representanter. *Producenternas ekonomiska sammanslutningar äro icke blott vapen,*

med vilka de tillkämpa sig bättre materiella livsvillkor, de äro samtidigt praktiska skolor och uppfostringsanstalter, inom vilka arbetarna hämta lärdom och upplysning i rikaste mått. De praktiska erfarenheterna av den dagliga kampen uppsamlas i arbetarnas organisationer, fördjupa deras kunskaper och vidga deras andliga perspektiv. Genom det oavbrutna bearbetandet av de vunna erfarenheterna utvecklar sig hos den enskilde nya behov på skilda områden av det andliga livet. På detta sätt väckas hos miljoner arbetare högre intressen, för vilka proletärerna i en gången tid icke hade det ringaste förståelse. I denna utveckling ligger en av proletariatets största tillgångar i kampen mot kapitalismen. Men även för dessa resultat, som icke kunna skattas nog högt, ha arbetarna att tacka sina egna initiativ och sin organisatoriska samling. Genom den besittande klassen hade väl deras liv aldrig givits något högre innehåll.

Man kan icke härtill invända, att det i den borgerliga tidsperiodens rika andliga kultur var ofrånkomligt, att en del av dessa kulturvärden också måste komma arbetarna tillgodo, fullständigt oberoende av och utan arbetarorganisationernas inspirerande inflytande. I själva verket har man ju ofta givit uttryck åt sådana påståenden. Men varje period har ju sin särskilda kultur. Därmed följer dock icke, att blotta förekomsten av en kultur måste betyda, att även samhällets undre skikt till en viss grad kunna glädja sig däråt. Vem kan t. ex. påstå, att den andliga och konstnärliga odlingen i rokokon kom befolkningens undre lager — i detta fall den breda massan av de livegna bönderna — tillgodo?

En viss andlig kultur och behovet av kulturella njutningar äro alltid möjliga först när ett folk eller rättare sagt en samhällsklass vunnit en bestämd levnadsstandard, som sätter den i stånd att tillfredsställa sina andliga och kulturella behov. Utan dessa förutsättningar är en andlig verksamhet av högre art utesluten.

Människor, som ständigt hotas att nedsjunka i det djupaste

elände, och som inte ens kunna skaffa sig möjligheter att tillgodose de nödvändigaste anspråken på materiellt välbefinnande, ha i regel intet intresse för kulturarbetet. Därför kunde det icke heller vara tal om dylika behov hos proletariatet i kapitalismens tidigare period. Dessa behov inställde sig först sedan arbetarna under årtiondenas ständiga strider lyckats förbättra sina materiella livsbetingelser. Därmed voro de första förutsättningarna givna för en utveckling av andliga och allmänna kulturella behov hos arbetarklassen.

Företagardömet har aldrig befordrat dessa andliga strävanden hos arbetarklassen. Tvärtom, det har ständigt förföljt dem med avundsjuka och misstrogn ögon och aldrig lämnat något medel oprövat för att hålla dem tillbaka. Icke ens den dag som är lämnar kapitalismen något tillfälle outnyttjat för att nedtrycka arbetarnas levnadsstandard till en lägre nivå, och den frågar icke djävulen efter, om den genom dessa tillvägagående hämmar arbetarnas bildningssrävanden eller helt och hållet förlamar dem. För kapitalisterna som klass gälla ännu den spanska ministern *Juan Bravo Murillos* ord: "I Spanien behöva vi inga tänkande människor, vad vi behöva, är arbetsdjur".

Det är sålunda obestridligt, att arbetarna i ständiga strider med sina arbetsgivare tillkämpat sig bättre livsbetingelser, som icke blott begränsas till en höjning av deras rent materiella existensvillkor, utan också väsentligt befordrat deras behov av andliga och kulturella värden. Nu kunde man visserligen invända, att dessa resultat äro ganska intetsägande och betydelselösa i jämförelse med den revolutionära arbetarrörelsens slutmål. Det ges faktiskt ett stort antal så kallade "radikaler", som, utgående från en sådan ståndpunkt, avböja varje försök att höja proletariatets levnadsstandard inom det nuvarande samhället såsom hopplöst och "reformistiskt" och endast tala om en kamp för "det stora hela", varvid det naturligtvis ständigt måste stanna vid bara ord.

Om man ser på tingen rent abstrakt och lämnar den reala

verkligheten fullständigt ur räkningen, så förefaller det visserligen som om arbetarnas kamp för praktiska förbättringar av sin ställning vore meningslös. Vad värde ha alla dessa reformer, som arbetarna under årtiondenas strider avtvingat kapitalismen, om man vill jämföra dem med den socialistiska framtidens ideal? Sådana rent abstrakta betraktelser ha redan åstadkommit mycket ont. Man förlorar därvid alltför ofta livets hårda verklighet ur sikte och ersätter den fasta viljan att åstadkomma förändringar med fromma önskingar och sofisterier, bakom vilka ingen klar tanke kan iakttagas. Må man, så mycket man önskar, från den "rena principens" fågelperspektiv förklara den proletära kampens praktiska resultat som små och betydelselösa — för den enskilde arbetaren betyda de icke desto mindre oändligt mycket.

Fråga bara arbetaren själv, mannen, som dagligen måste träla i fabriken, i schaktet, på fältet eller i skogen, för att skaffa sig medel för sin knappa bärning, fråga honom, vad dessa små reformer ha betytt för honom och hans familj. Försök bara att klargöra för honom, att det i grund och botten saknar betydelse, om man trälar i åtta eller tolv timmar, då han ju i det ena som i det andra fallet blott är en löne-slav.

Eller förklara för kvinnan av folket som med den iön, som mannen på lördagen lämnar henne, måste bestrida familjens behov, förklara för henne, att det är i och för sig betydelselöst, om lönen är så stor, att hon därmed endast kan skaffa torrt bröd och potatis, såsom fallet ofta var under inflationsperioden och såsom ännu alltjämt fallet är i många familjer, eller om den är så hög, att den också räcker till bestridandet av en del andra behov. Förklara för henne, att dessa omständigheter icke spela någon roll, då det kapitalistiska samhällets bestånd icke beror av sådana frågor. Försök bara att förklara detta för henne, och denna enkla kvinna av folket skall endast rycka på axlarna åt er vishet och hålla er för en narr.

Dessa små förbättringar eller försämringar i arbetarnas levnadsstandard ha en alldeles eminent betydelse för de enskilda arbetarefamiljerna, och man måste faktiskt vara blind, om man vill gå förbi detta faktum. Till slut är det ju även så att arbetaren — även den radikalaste socialist och revolutionär — lever i det nuvarande samhället, vars villkor han icke kan undandraga sig. Hans dagliga arbete utgör för honom det väsentligaste innehållet i hans liv, den materiella basen för hans individuella och samhälleliga existens, genom vilken varje annan verksamhet, i mer eller mindre hög grad bestämmes. Av desas orsaker kan han icke med likgiltighet gå förbi saker, som på det intimaste äro förbundna med hans personliga existens.

Den som ständigt blott vet att underhålla arbetaren med berättelser om det stora slutmålet och dessutom försöker intala honom, att varje förbättring inom det nuvarande samhället är ändamålslost, ja omöjligt, den handlar trots sin föregivna "radikalism" icke annorlunda än prästerna, som utlova himmelriket åt de hungrige, för att de lättare skola kunna leva igenom helvetet på jorden. Ty vad annat kan man säga om det ständiga prisandet av även de skönaste ideal, när man förgäter den dagliga kampens närliggande uppgifter och försöker bibringa arbetarna den övertygelsen, att denna kamp icke har något värde för honom.

Vill man övertyga sig om, att det finns en skillnad i arbetarnas levnadsställning, så är det för övrigt icke nödvändigt, att ta proletärerna i kapitalismens första skede såsom ett exempel. Det är tillräckligt att erinra sig den tyska arbetareklassens erfarenheter under de sista åren och jämföra dessa med deras ställning före kriget. Man kunde skriva hela böcker om detta material, men några exempel kunna vara tillräckliga för vårt önskemål.

För några månader sedan utkom en skrift av *Fritz Reuter*, som behandlade den tyska maskinindustriens exportmöjligheter. I denna lilla skrift återfinnes en statistisk lönetabell,

som framställer en jämförelse mellan de löner, som under de sista åren betalats i den engelska och den tyska metallindustrin. Under dessa torra siffror döljer sig den tyska arbetareklassens nära nog exempellösa tragedi efter kriget. Före kriget uppgick en tysk metallarbetares minimilön per timma till ungefär 70 pfennig, medan den engelska metallarbetaren hade 83 pfennig per timma och sålunda förtjänade ungefär 20 proc. mera än sin yrkeskollega i Tyskland.

Hur dessa förhållanden senare gestaltats, därom må följande tabell vittna:

TYSKLAND			ENGLAND		
	Pfennig per timma (i guldmynt)	I proc. av lönen före kriget		Pfennig per timma (i guldmynt)	I proc. av lönen före kriget
30 Jan.	25	37	137	165	
6 Mars ...	18,4	26	139	168	
1 Maj	29,15	41,5	136	164	
31 Juli	17,73	25,4	138	166	
23 Okt.	11,2	16	133	160	
20 Nov. ...	9,5	13,55	136	164	
4 Dec. ...	13,5	19,6	139	168	
1923					
29 Jan.	8,2	11,7	141	170	
5 Mars ...	25,5	36,5	141	170	
14 Maj	14	20	134	161,5	
4 Juni ...	9,6	13,7	131	158	
2 Juli	22,86	32,7	132	159	
24 Sept. ...	52,63	75,2	134	161,5	
1 Okt.	35,7	51	135	163	
5 Nov. ...	52	74,3	134	161,5	
31 Dec.	48	68,5	131	158	
1924					
14 Jan.	48	68,5	131	158	

Under det att den engelska metallarbetarens lön före kriget låg ungefär 20 proc. högre än den tyska metallarbetarens, är den i dag tre gånger så hög. Under inflationsperioden förtjänade den engelska arbetaren ofta tio eller femton gånger så mycket som den tyska, och så kommer man och säger, att det inte finns någon väsentlig skillnad i proletariats livsvillkor!

I kolindustrin är skillnaden icke så stor, men dock uppseendeväckande nog. Enligt den sista statistiska beräkningen belöpte sig den engelska gruvarbetarens minimilön vid sju timmars arbetsdag till något mindre än 11 skillings. Det är ungefär dubbelt så mycket som den tyska gruvarbetaren uppbär i lön. Förhållandet är likartat i många andra industrier. Den tyska arbetarens levnadsstandard har sålunda i en förfärande grad försämrats. Tager man därtill också i betraktande, att priserna på de nödvändigaste livsmedlen ligga mycket högre än förkrigspriserna och att priserna på många föremål och dagliga behovsartiklar, såsom kläder, skodon, linne o. s. v. representerar nästan oöverstigliga priser, så ter sig bilden av de tyska arbetarnas levnadsstandard endast mera tröstlös. Vill man därtill göra klart för sig, att det tyska folkets inkomster genom skatter, avgifter och tullar belastas med 46 % per individ, medan motsvarande utgifter för Frankrike och Englands vidkommande uppgå till resp. 22 och 18 %, samt att den besittande klassen icke lämnar något medel oförsökt för att, i största möjliga grad lasta denna börd på det arbetande folkets skuldror, då förstär man den lidandets väg, den tyska arbetareklassen haft att vandra sedan krigets slut.

Till och med de senfödda anhängarna av den lassalleanska lönelagen måste inför dessa uppgifter kunna se, att frågan om arbetareklassens levnadsstandard icke är så oväsentlig som de tro, och att den föregivna "lagen" saknar varje betydelse.

Vi böra därtill icke heller förgäta, att denna oerhörda sänkning av proletariats levnadsstandard försiggick i en tid, när

den tyska storindustrien under Stinnes ledning inhöstade fabelaktiga vinster och våra storagrarer läto det tyska folket "långsamt förhungera utanför sina fyllda lador". Men under samma tid försökte den socialdemokratiska ledarevisheten och de reformistiska fackföreningsfunktionärerna inbilla arbetarna, att man måste vara försiktig med löneanspråken efter ett förlorat krig, såvida man icke ville fullständigt äventyra den tyska hushållningen. Och arbetarna voro dåraktiga nog att lyssna till dessa förkunnelser, medan företagare, agrarer och börsspekulanter passade på att fylla sina fickor. Dessa herrar plågades nämligen icke av sådana skrupler; de tänkte icke alls på att nöja sig med mindre profit på grund av det förlorade kriget, utan roffade åt sig så mycket som möjligt, under det att de breda massorna av det arbetande folket knappast kunde uppehålla livet ens med torrt bröd och potatis. Icke ens för en minut föll det dessa parasiter in att tänka på, att deras otyglade profitbegär utlämnade ett helt folk åt det räddningslösa fördärvet.

Faktum är, att en stor del av priserna i dag icke står i någon som helst proportion till de genomsnittliga arbetslönerna och över huvud taget icke kan förklaras av ekonomiska orsaker utan blott genom psykologiska. Under normala tider nöjer sig företagaren och köpmannen med en viss profit, vars storlek till en stor del regleras genom den ömsesidiga konkurrensen. På detta sätt utvecklar sig till och med en viss moral bland affärsmänniskorna, vilken möjliggör att skilja så kallade anständiga affärer från direkta ockrareaffärer. Men efter kriget och i synnerhet under den s. k. inflationsperioden föllö alla etiska begrepp och varje naturlig måttstock i spillror. Begreppen *laissez faire*, *laissez aller* upplöstes för de besittande. Varje företagare, varje köpman blev samtidigt en spekulant, som spekulerade i sitt eget folks gränslösa elände och inhöstade profiter, om vilkas storlek han tidigare aldrig vågat drömma. Roffaren blev triumfator i Tyskland, ockraren intog affärsmannens plats. Det var in-

tet under, att det är så svårt för många av dessa herrar att finna sig till rätta i den s. k. stabiliseringsperioden. Priserna avlägga vältaliga vittnesbörd därom.

*

Vad angår påståendet, att varje stegring av lönerna ovillkorligen framkallar en stegring av priserna och att kapitalisten ur konsumentens ficka återtager vad han tvingas att betala producenten — ett påstående som i dag ivrigt upprepas i s. k. "radikala" kretsar — så är detta lika oriktigt som den "järnhårda lönelagen". Det var ingen mindre än Karl Marx i egen hög person, på vilken många av våra radikaler ständigt åberopa sig, som på ett övertygande sätt påpekade det otillförlitliga och falska i detta påstående.

I sitt bekanta föredrag i Internationalens generalråd (1865) söndersmulade han owenisten *Westons* framställning i vilken denne företrädde denna ståndpunkt, så grundligt, att över huvud taget intet återstod av densamma.

Denna uppfattning kunde endast göra anspråk på en viss sannolikhet, om man, som Marx sade, kunde bevisa: 1) "att den nationella produktionen var något konstant, en oföränderlig mängd eller storlek, som matematikern skulle säga; 2) att den verkliga lönens storlek, d. v. s. lönen, mätt med mängden av förbrukningsartiklar, som kunna köpas för densamma, hade en bestämd storlek och vore oföränderlig".

Under dessa förhållanden kunde man åtminstone finna påståendet på något sätt motiverat. Men vi veta att den allmänna produktionen alltjämt stegras och att företagarna därigenom äga möjligheter att åter utjämna löneförhöjningen, utan att se sig tvungen att tillgripa en prisstegring.

Vore det verkligen ett ekonomiskt faktum, att en lönestegring nödvändigtvis måste medföra en prisstegring, så vore på grund av detta fakta en förändring av proletariatets levnadsställning i själva verket omöjlig. Vore detta fallet måste den moderna arbetaren ännu alltjämt leva under samma för-

hållanden som hans föregångare i kapitalismens första skede. Men då en utveckling av andliga och sedliga behov kan äga rum först sedan de materiella betingelserna äro för handen, så måste alla dessa företeelser, vilka vi i dag överallt kunna iakttaga inom arbetarrörelsen, vars optiska villor. Arbetarklassens otaliga strider mot företagarna för att förbättra sina livsvillkor, skulle då vara rena meningslösheter. Arbetsköparnas försök att vid varje tillfälle nedpressa arbetarnas löner vore då lika utsikts- som ändamålslösa, efter som de icke i ringaste mån kunna förändra förhållandena. Så mycket skarpsinne måste vi tilltro även arbetsgivarna, att de icke skulle provocera till handlingar, som äro fullständigt utan mening och inför vilka arbetarna måste reagera med den påföljden, att samhällslivet ständigt störes av konflikter, som arbetsgivarna absolut icke kunna ha något intresse av. Ett sådant tillvägagångssätt vore icke blott dåraktigt, det vore det bleka vansinnet.

Det är över huvud taget absurt att antaga, att kapitalisten när som helst är i stånd att företaga en prislehöjning, så snart löneförhållandena förskjutits en smula till arbetarnas förmån. Vid prisets bestämmande spelar även en hel del andra faktorer en roll, och inte ens kapitalisten kan i detta avseende helt och hållet följa sin egen vilja. Han är bunden vid vissa betingelser, som han icke är i stånd att godtyckligt förändra, och vilka många gånger direkt påtvingas honom genom konkurrensen. Vore icke detta förhållandet, då vore, som Marx mycket riktigt sade, "detta upp och ned, dessa oupphörliga förändringar i marknadspriset en olöslig gåta".

Det skulle föra för långt att här ingå på alla enskildheter mellan lön och pris, och denna skrift har ju dessutom en annan uppgift. Den som intresserar sig för denna sak, hänvisas till Karl Marx skrift, "Lohn, Preis und Profit", däri denna fråga klarlägges. Hela påståendet att löns höjning nödvunget måste medföra en prislehöjning, är icke i mindre

grad en mystifikation än många andra ekonomiska "lagar", som endast bidragit till att skapa förvirring bland arbetarna och att föra dem på villovägar.

Naturligtvis är det möjligt, att en löneökning medför en prisstegring, men motsatsen kan också vara fallet. Marx påpekar träffande i en rad exempel, att samtida löneökningar och prissänkningar kunna inträffa. Att det rakt motsatta händer ha vi tyvärr ofta måst erfara under de sista åren. Under det att lönerna i Tyskland icke ens siffermässigt uppnått samma höjd som före kriget, är förhållandet det omvända med priserna. Men vore påståendet riktigt, att en stegring av lönen automatiskt medförde en stegring av priset, då måste, enligt samma resonemang, en sänkning av arbetslönen medföra en sänkning av priset. Det nuvarande tillståndet i Tyskland utgör det bästa beviset för att detta icke är fallet.

Nej, alla så kallade "järnhårda lagar" äro icke i stånd att beröva arbetareklassens dagliga strider för det dagliga brödet deras betydelse. Dessa strider ge arbetarrörelsen dess egentliga karaktär och höra på det intimaste samman med dennas innersta väsen.

Alla dessa strider ha icke blott en omedelbar praktisk betydelse, de utgöra också den nödvändiga förutsättningen för proletariats slutliga befrielse från löneslaveriets ok och från varje form av utsugning. Trots att de förekomma i nuet och livets praktiska verklighet, bära de icke desto mindre i sig fröet till något vardande, ur vilket mänskligheten skall skapa sig en bättre framtid. Allt nytt och vardande framspringer ur livets omedelbara verklighet. En ny värld födes icke ur de abstrakta föreställningarnas lufttomma rum, den skall växa fram ur kampen för det dagliga brödet. Ur de oavbrutna hårda striderna som stundens nöd och sorger framtvinga i oavbruten strid mot det gamla och bestående, formar sig det nya och pockar på sin fulländning. Den som icke förstår att uppskatta resultaten av dagens strider, den skall aldrig vara

i stånd att tillkämpa sig själv och sina medmänniskor en bättre framtid.

Genom arbetarnas dagliga strider mot företagardömet lära de sig i allmänhet förstå stridens djupare mening. Att börja med fullfölja dessa strider blott det omedelbara syftet, att förbättra producenternas allmänna läge inom det nuvarande samhället, tills arbetarna undan för undan lära sig förstå det ondas upphov — lönesystemet och den kapitalistiska monopolhushållningen. För vinnandet av denna insikt betyder dagens strider mera än de vackraste teoretiska avhandlingar. Intet kan ha ett större inflytande på arbetarnas psyke, än dessa ständiga strider för det dagliga brödet, intet gör dem mera mottagliga för socialismens tankevärld än de ständiga striderna för livets nödort.

Och däri ligger när allt kommer omkring den stora sociala betydelsen i dessa strider; denna betydelse förminskas icke av, att arbetarna ofta bli slagna i dessa drabbningar och skenbart utan nytta förlösa sina krafter. Även sådana nederlag äro utomordentligt lärorika och utveckla hos arbetarna med obönhörlig logik förståelsen för bättre och mera verk samma metoder, till och med när nederlaget gjort dem modlösa och inverkar menligt på deras kampglädje.

På samma sätt som de livegna bönderna under feodalväldets tid genom tallösa revolter och större insurrektioner — som blott hade till syftemål att avtvinga feodalherren vissa medgivanden och uppnå en förbättring av sitt sorgliga läge — jämnade vägen för den stora revolutionen och feodalrättens avskaffande, på samma sätt utgöra de talrika arbetsstriderna för det dagliga brödet i skötet av det kapitalistiska samhället så att säga inledningen till den kommande sociala revolutionen, ur vilken socialismen skall uppstå. Utan böndernas ständiga revolter — *Taine* berättar, att från 1781 till Bastiljens stormning hade över 500 revolter inom olika delar av Frankrike förekommit — hade tanken på systemets fördärvlighet och feodalismens vansinne aldrig utvecklats hos

massan; denna tanke måste först mogna ur böndernas ständiga strider och antaga form och gestalt, innan den slutligen med oemotståndlig kraft ledde till livegenskapens och de så kallade feodalrättigheternas avskaffande.

Så förhåller det sig också med de ekonomiska och sociala striderna, som föras av den moderna arbetareklassen. Det vore fullständigt oriktigt, om man endast ville uppskatta dessa enligt deras materiella ursprung och praktiska resultat samt fränkänna dem deras stora psykologiska betydelse för massornas uppräckning och till vidgandet av deras andliga horisont. *Endast genom de dagliga motsättningarna mellan arbetare och företagare kunde den socialistiska idéen, som först uppstod hos några enstaka tänkare, ta form och en bestämd karaktär, som gjorde den till en massrörelse, till bärare av ett nytt socialt kulturideal.*

Blott idéer skapa ingen rörelse. De äro endast resultat av bestämda livsvillkor och bestämmas av materiella betingelser. Rörelser uppstå ur livets omedelbara och praktiska nödvändighet och äro aldrig resultat av rent abstrakta föreställningar. Men de erhålla sin oemotståndliga kraft och inre segervisshet först sedan de befruktats av en stor idé, som ger den själ och innehåll. Endast så kan man rätt förstå och uppskatta den revolutionära rörelsens ställning till socialismen. Men om man tillfullo förstår detta, så inser man också, att de revolutionära socialisterna av alla schatteringar icke kunna stå främmande inför kampen för det dagliga brödet, som dock ger hela arbetarrörelsen dess innehåll. I denna kamp måste de tvärtom se en ofrånkomlig betingelse för socialismens förverkligande. Det måste vara deras plikt att aktivt deltaga i arbetarklassens dagliga strider, att använda alla medel för att göra striderna större och mera grundliga och att ständigt för massorna framhålla sammanhanget mellan deras fordringar och rörelsens stora slutmål.

Den som tror, att han är för god för detta arbete eller

försöker att undandra sig detsamma under den dumma förvändningen, att varje höjning av arbetarnas levnadsstandard inom det nuvarande samhället är omöjlig och endast avlägsnar arbetarna från deras egentliga mål, den må icke förvånas om han icke finner någon förståelse hos arbetarna för sina synpunkter eller om de öppet säga honom, att de gott kunna reda sig utan hans råd. Blott det faktum, att han icke förstått det nära sammanhanget mellan de dagliga småstriderna och arbetarrörelsens socialistiska mål, är ett bevis för att både socialismens väsen och arbetarrörelsen till datum för honom förblivit en bok med sju insegel. Han kan gärna fröjda sig över sin "radikalism", i grund och botten är den icke värd mera än den billiga mänskensfilosofi, som lever på andra sidan tid och rum och saknar förståelse för livets bittra nödort.

Novemberrevolutionen skänkte den tyska arbetarrörelsen en hel mängd sådana revolutionärer. De gävo korta gästroller både i vår egen och andra rörelser och kvardröja kanske ännu alltjämt på något ställe. Mestadels äro de veka, lättantändliga naturer, som alltid vagga av och an som rö för vinden och aldrig riktigt komma underfund med, vad de höra hemma. De ha luktat litet på alla riktningar och partier, men de känna alltid endast fasaderna, emedan de sakna kraft och energi att tränga till djupet och lära känna en rörelses innersta. De ha lärt att framställa sin vishet med ett visst patos, och berusa omogna själar med sin gallimatias av tomma och bombastiska slagord. Mindre insiktsfulla människor betrakta dem därför ibland som "starka män" och följa dem i vått och torrt, tills det oundvikliga uppvaknandet kommer. Mestadels ha dessa "revolutionärer" passerat hela den socialistiska rörelsens färgskala, de ha varit socialdemokrater, kommunister, reformister och så vidare, och en vacker dag återser man dem som "buddister" eller i den trängre kretsen av andeskådare eller borddansare. En eller annan bland dem upptäcker att han bär på förutsättningarna för att bli en

modern Kristus och vill icke längre nöja sig med den underordnade rollen som apostel. Åter andra dra sig undan till någon stilla vrå, där de i tyst meditation och med ett belåtet grymtande beundra skönheten hos sin egen navel. Vi önska icke störa dem i deras kära sysselsättningar och hoppas blott, att de för framtiden lämna oss i fred.

Men för det kämpande proletariatet gäller alltjämt grundsatsen: *"Endast genom kamp erövrar du din rätt!"* Ur striderna för det dagliga brödet utvecklar sig känslan av samhörighet, proletariatets solidaritet, medvetandet om människovärdet. Blott på dessa grundpelare kan den brygga byggas, som skall föra arbetarklassen ur det sociala eländets och den industriella livegenskapens förnedring till den socialistiska framtidens oberoende.

*

Kampen för det dagliga brödet försiggår icke blott på det ekonomiska området, den gör sitt inflytande starkt gällande även i det politiska och sociala livet, och dess yttre former äro till stor del betingade av ett lands politiska förhållanden. Vi äro härmed inne på ett område, där samma oklarhet råder som beträffande frågan om arbetarnas strider för en högre levnadsstandard. Och det är även här samma vilseledda och på en vrångbild av "radikalism" inställda, som äro ansvariga för oklarheten. Även i detta fall måste vi konstatera, att de äro fullständigt främmande för givna fakta och att de ständigt förväxla saker, som icke under några omständigheter få förväxlas, om man vill se klart.

Just emedan vi företräda den uppfattningen att utsugningen på det intimaste sammanhänger med den omständigheten att den ena människan kan behärska den andra, och att utsugningens monopol följaktligen måste försvinna ur samhällslivet tillsammans med maktens monopol, ha många dragit den slutsatsen, att ett lands politiska former sakna allt in-

tesse för arbetarklassen och dennas strider. Varför skulle man bekymra sig om statens former, när man är överens om dessa egentliga väsen och den mission den fyller? Sådana yttranden hör man icke sällan. När man ofta tvingas att höra dylika meningar uttalas på offentliga möten och i de "radikalas" press, så frågar man sig förgäves hur detta kan vara möjligt. Det kan därför vara befogat att vi något närmare sysselsätta oss med frågan, så mycket hellre som den intimt sammanhänger med de frågor, vi i det föregående behandlat.

I motsats till de olika statssocialistiska riktningarna, från socialdemokratien till kommunismen, företräda vi den ståndpunkten, att socialismen icke kan införas ovanifrån genom någon lagstiftande institution eller genom någon slags regeringsdiktatur. Vi anse att socialismen måste organiskt framväxa ur det arbetande folkets sköte, och dess växt befördras av massans revolutionära massaktioner. Vi äro av den meningen, att varje statligt system är intimt lierat med den ekonomiska utsugningen av den breda massan genom ett privilegierat fåtal, och att statens olika politiska former icke kunna förändra detta faktum, eftersom staten aldrig varit något annat eller kan vara något annat, än en våldsapparat till tjänst för den besittande klassen, ett försvar för de ekonomiska monopolen och för klassmotsättningarna inom det nuvarande samhället. Staten kan icke förneka sin karaktär eller bli sin mission otrogen — den må stå under en monarkistisk flagga eller utveckla republikens banér.

Vi hysa därför den uppfattningen att herraväldets system måste falla tillsammans med utsugningens system och att varje försök att realisera socialismen är oåterkalleligt dömt att misslyckas, om initiativtagarna till ett sådant försök uppehålla den politiska härskarapparaten. Bolsjevikernas experiment i Ryssland har i det avseendet givit oss en läxa, som måste övertyga en och var, som icke på förhand satt sig i

sinnet att han icke skall låta sig övertyga och av partipolitiska eller andra skäl avböjer varje erfarenhet.

Varje ny samhällsordning kräver kategoriskt en ny politisk organisation, inom vilken den kan utveckla sig naturligt. Av dessa skäl måste det vara en av socialismens och socialismens första uppgifter, att ersätta det bestående statssystemet med en ny form för politisk organisation, i vilken människornas regerande ersättes med en förvaltning av tingen.

Utgående från denna ståndpunkt se vi icke i den politiska maktens erövrande en förutsättning för socialismens förverkligande — en uppfattning, som ännu i dag representeras av arbetarpartierna i skilda länder — vår uppmärksamhet är i stället inriktad på att utmönstra varje politisk makt och varje institution för herravälde ur samhällslivet, emedan dessa ovillkorligen måste leda till nya former för utsugningen.

Vi nöja oss icke med ett framtidsideal om det herradömeslösa samhället. Våra strävande gå redan i dag ut på, att, där detta är möjligt, begränsa statens inflytelsesfär och att avgränsa dess inflytande på olika områden av samhällslivet. Det är just denna taktik, som i första hand skiljer oss från de s. k. arbetarpartiernas metoder. Deras hela strävan går ut på att utvidga statens maktområde och att i möjligaste mån överflytta detta även till det ekonomiska livet, varigenom vägen jämnas för *statskapitalismen*, som enligt sin natur måste vara raka motsatsen till, vad socialismen eftersträvar.

Men denna uppfattning betyder icke, att ett lands politiska förhållanden sakna intresse för oss eller endast ha en underordnad betydelse.

Vi skulle vara de sista, som ville förföra arbetarna till den uppfattningen, att de nuvarande regeringsformerna kunna vara dem likgiltiga och att det icke har någon betydelse, om de äro tvungna att leva i ett tsaristiskt eller fascistiskt regerat land, eller om de kunna glädja sig åt vissa politiska fri-

och rättigheter, som äro av den största betydelse både för deras dagliga strider mot företagarväldet och för varje slags propaganda, som syftar till deras sociala befrielse.

Fråga bara våra syndikalistiska och anarkistiska kamrater i Italien och Spanien, fråga de organiserade arbetarna i dessa länder, om *Mussolinis* eller *Primo de Riveras* diktatur icke angå dem. Endast den som icke har en blek aning om de oerhörda förföljelser, för vilken våra kamrater utsatts i dessa länder, framförallt i Spanien, kan ge sig till att påstå något sådant. I Spanien befinner sig arbetarklassen sedan 1920 i en förbittrad kamp mot statens och företagarväldets reaktion, som under vissa perioder antagit karaktären av en formlig vendetta, för vilken hundratals av våra kamrater fallit offer. När vi i dag kunna märka en tillbakagång hos den spanska reaktionen, så beror detta sannolikt till stor del på våra spanska kamraters hjältemodiga kamp. De ha icke förlorat modet ens under de svåraste förföljelsernas tid.

*

Det är ju i alla fall så, att inte heller vi revolutionärer leva på månen, utan i ett samhälle, som vi visserligen bekämpa, men vars omedelbara inflytanden av ekonomisk, politisk och social natur vi icke kunna undandra oss. Vi kunna därför icke ignorera saker och ting, som vi ständigt måste erinras om. Vilja icke vi ha med statens maktmedel att skaffa, så kunna vi ändå icke undkomma dem, det må förefalla oss oangenämt eller ej.

När man påstår, att den statliga maktens olika former icke förändra något i statens väsen och existens, och att det följaktligen spelar en underordnad roll *vem* som regerar oss och *hur* vi regeras, så är det ungefär samma resonemang som när man företräder den ståndpunkten, att det är arbetaren fullständigt likgiltigt, om han arbetar åtta eller tolv timmar, om hans lön sätter honom i stånd att tillfredsställa sina behov eller icke, då sådana småsaker icke inverka det ringaste på

det kapitalistiska samhällets faktum. Vi ha redan visat, att denna uppfattning är mindre väl motiverad och måste leda till felaktiga slutsatser.

Nej, lika litet som frågan om arbetarens levnadsstandard inom det nuvarande samhället kan vara likgiltigt för honom, lika litet kan det vara honom likgiltigt, vilka former den politiska utvecklingen tar i hans land. Både för hans omedelbara behov och för hans slutliga befrielse från ekonomiskt, politiskt och socialt slaveri har arbetaren behov av de största tänkbara politiska friheter, vilka han naturligtvis måste tillkämpa sig överallt, där de förvägras honom, och vilka han måste försvara med all energi överallt där reaktionen träffar anstalter för att frånröva honom dem. Man kan icke ignorera eller med några intetsägande fraser avfärda angelägenheter som så nära sammanhånga med arbetarrörelsens utveckling.

Liksom i så många andra frågor, utgår man även här från felaktiga förutsättningar och det kan då icke vara så underligt, att man kommer till sådana orimliga och ödesdigra slutsatser. De flesta av våra radikaler förneka värdet av de politiska fri- och rättigheterna inom det nuvarande samhället av av den anledningen, att de inrymmas i den statliga författningen. De stötas av deras lagliga form, utan att fråga sig, vilka krafter som verkat, innan man kommit så långt att dessa friheter "förankrats" i författningen.

I själva verket är denna uppfattning icke ny. Bland de ryska revolutionärerna har den varit mycket utbredd och förde icke sällan till de mest underbara uppfattningar. År 1905 sammanträdde en del ryska anarkister till en konferens och fattade beslut, att, därest Ryssland i den då pågående revolutionen skulle komma att omvandlas till en konstitutionell stat, så skulle anarkisterna icke under några förhållanden göra bruk av de lagligen garanterade friheterna, för att därigenom bevara arbetarna från alla falska förhoppningar. Man beslöt därför, att propagandan såsom dittills

skulle behålla sin hemliga karaktär och att de anarkistiska tidningarna alltjämt skulle framställas på "underjordisk" väg. Det vore dåraktigt att fästa allt för stort avseende vid dylika beslut, och vi äro övertygade om, att även dessa anarkister skulle ha övertvägt sitt beslut minst två gånger, därest revolutionen i Ryssland 1905 hade haft framgång och en konstitutionell stat hade upprättats. Men sådana företeelser förtjäna dock någon uppmärksamhet, därför att de visa, hur fruktansvärt även de bästa och vackraste idéer kunna missförstås, och till vilka galna slutsatser man kan komma, när man vägrar att skänka uppmärksamhet åt vissa institutioner inom samhället. Det är för övrigt betecknande, att ett stort antal av dessa "radikaler" senare anslöt sig till bolsjevismen och i dag äro mer eller mindre inflytelserika medlemmar av *Rysslands kommunistiska parti*.

Senare uppstod bland de ryska revolutionärerna en riktning som kallades "Machajewzes", och vars medlemmar icke blott betraktade varje socialistiskt samhällsideal som ett religiöst svärmeri, samt ställde socialdemokrater, anarkister och syndikalister under en hatt, utan även företrädde ståndpunkten, att varje offentlig propaganda och revolutionär verksamhet måste fördömas, emedan den innebar ett fruktlöst slöseri med kraft. Utgående från denna övertygelse, talade de för en stor internationell sammansvärjning av arbetare, som icke skulle befatta sig med frågan om framtiden, utan uteslutande med dagens omedelbara krav. Självfallet skulle arbetarna använda alla den ekonomiska terrorns medel för att göra sina praktiska fordringar gällande.

Man kan till nöds förstå, att sådana riktningar uppstå i Ryssland. I ett land, där befolkningen aldrig njutit politiska friheter av något slag, äro sådana uppfattningar förklarliga. Men att man ännu icke utanför Rysslands gränser kommit till fullständig klarhet i dessa frågor, det är i själva verket beklagligt.

Man må tänka vad man vill om sammansvärjningar och hemliga rörelser, en sak är viss, att de aldrig kunna bli bä-

rare av stora massrörelser. Det ges omständigheter, då det är nödvändigt för arbetarna att bilda hemliga organisationer. När en brutal, otyglad reaktion förhindrar varje offentlig verksamhet och genom undantagslagar eller med hjälp av diktatoriska våldsmedel hotar att förkväva det fria ordet, då återstår icke någon annan utväg för de aktiva elementen i en revolutionär rörelse, än att trotsa våldet och ta sin tillflykt till konspirativa sammanslutningar. Men därvid får man icke förgäta, att denna form för rörelsen icke är normal och blivit den påtvingad genom yttre förhållanden. Rörelsen måste då ha till mål, att så snart som möjligt omstörta dessa förhållanden, för att bli i stånd att återta sin naturliga karaktär. *Alla verkliga sociala rörelser med vittfamnande mål behöva den bredaste offentlighet, för att kunna träffa massorna och inverka på dem, vilket en hemlig rörelse icke är i stånd till.* Från denna ståndpunkt framträda alla politiska fri- och rättigheter, som genomförts under några årtionden i skilda länder, i en helt annan dager.

*

De politiska rättigheter, som vi i dag i större eller mindre grad kunna glädja oss åt, ha vi icke att tacka regeringarnas gunst eller goda vilja för. Tvärtom, regeringarna ha använt alla medel, som stått till deras förfogande för att förhindra genomförandet av dessa rättigheter eller för att göra dem illusoriska. Stora massrörelser, ja revolutioner ha varit nödvändiga för att erövra dessa rättigheter från den härskande klassen, som aldrig av fri vilja kunnat bekväma sig till att ge någonting. Oerhörda offer ha varit nödvändiga för att erövra sådana rättigheter, som i dag förefalla oss självklara.

Man behöver endast studera de senaste hundrafemtio årens historia för att förstå, hur bitter kampen varit för varje handsbredd av de rättigheter, som frånrottats despotien. Vilka strömmar av blod, vilket martyrium, vilka förföljelser ha icke

förekommit i varje land under långa årtionden innan man hade erövrat rätten att ge mer eller mindre fritt uttryck åt sin mening i tal och skrift! Läs t. ex. historien om censuren — denna förhatliga inrättning som så länge höll och väl ännu alltjämt håller Europas andliga utveckling vid strupen! Vilka oerhörda offer har det icke kostat att bringa denna monstruösa institution på fall!

Och vilka utröttliga och uppoftande strider ha icke arbetarna i alla länder tvingats föra för *föreningsrätten*, för friheten att sammansluta sig med sina kamrater för att kunna bjuda arbetsköparväldet en slutet front. Vi använda oss i dag av denna rätt, men göra oss icke reda för vad denna frihet kostat arbetarklassen. Vore vi i stånd att i korthet påpeka alla de offer av egendom, blod, liv och frihet, som arbetarna betalat i erövrarpris för denna rätt, så skulle för våra ögon framstå en bild, som vi nu icke kunna göra oss en enkel föreställning om.

Hur måste icke de engelska arbetarna kämpa och strida för att skaffa sig föreningsrätt? Den beryktade lagen av 1799—1800 hade omöjliggjort för arbetarna att sammansluta sig i offentliga föreningar, för att försvara sina intressen mot företagardömetns obegränsade vinstbegär. De måste därför sammansluta sig i hemliga föreningar för att föra striden för det ilagliga brödet och skaffa respekt för sina fordringar. Men hur stort var icke deras antal, som råkade ut för lagens arm och på administrativ väg, d. v. s. utan rättegång och offentligt rättsförfarande deporterades till de australiska straffkolonierna och aldrig mera fingo återse sina hem! Varje brott mot lagens bokstav bestraffades oerhört strängt. Till och med efter sedan de så kallade *trades unions* 1824 lagligen erkändes, fortsattes dessa förföljelser. Samvetslösa domare, som öppet på det mest cyniska sätt ådagalade sina sympatier för företagarnas klassintressen, dömdo värnlösa arbetare till århundraden av tukthus, och det gick ännu ett årtionde innan någorlunda drägliga förhållanden inträdde. Dock

måste arbetarna ständigt vara på sin vakt för att skydda sig mot nya angrepp, som fortsatts ända intill den sista tiden.

Och måste icke de franska arbetarna bringa samma offer, för att tillkämpa sig föreningsrätten? "Det revolutionära konventet" förnekade dem föreningsrätten och hotade varje lagöverträdelse med dödsstraff. Först genom februarirevolutionen 1848 fick den franska arbetarklassen föreningsrätt, vilken fick följande berömda uttryck i den provisoriska regeringens av *Louis Blanc* nedskrivna förklaring: "Den provisoriska regeringen förpliktar sig att garantera arbetarnas existens genom arbete. Den förpliktar sig, att skaffa arbete åt alla borgare. Den erkänner, att alla arbetare måste sammansluta sig med varandra för att njuta sitt arbetes avkastning".

Men arbetarna kunde icke på länge glädja sig åt denna rätt, ty efter junislaktens fruktansvärda återlätning, då Louis Bonaparte blev republikens president, undertrycktes dessa resultat av arbetarnas tidigare strider, och de raskt uppväxande arbetarorganisationerna föll offer för den infama lag, som inskränkte organisationernas medlemsnumerär till tjugo och förbjöd varje förbindelse mellan organisationerna. Därmed var tillståndet före 1848 återupprättat. År 1864 måste visserligen den kejserliga regeringen mycket mot sin vilja erkänna arbetarnas strejkrätt, men den gav dem icke tillåtelse att bilda fackföreningar, utan vilka strejkrätten icke hade någon betydelse. En del arbetare, som regeringen hade förvägrat strejkrätt, därför att de icke togo hänsyn till förbudet mot vissa strejker, trotsade och skaffade sig organisationsfrihet, i det de bildade fackföreningar tväremot lagens bestämmelser och trots alla förföljelser. Efter Pariskommunens nederlag, från 1871—1878, försökte den republikanska regeringen att med alla medel undertrycka dessa organisationer, men inte ens den starkaste förföljelse var längre i stånd att tvinga arbetarna till respekt för lagen och 1886 måste man till sist lagligen erkänna organisationsrätten, ehuru man även nu ålade

de enskilda organisationerna en del begränsningar. *Utan dessa ständiga strider skulle det inte ens i dag finnas föreningsrätt i den franska republiken. Först sedan arbetarna ställde parlamentet inför fullbordade fakta, såg sig regeringen nödgad att ta hänsyn till de nya förhållanden och lagligen sanktionera fackföreningarna.*

Och vilken hård och blodig kamp har icke den spanska arbetarklassen måst kämpa, innan den lyckades avtvinga de maktavande i sitt land föreningsrätt! I provinsen Katalonien funnos fackföreningar redan på 1840-talet, i synnerhet i textilindustrien, där de grundades av vävaren *Munts*. Regeringen brydde sig att börja med icke om dessa samman slutningar, men efter några år började den plötsligt undertrycka föreningarna med militär makt. Arbetarna samman slöto sig nu i hemliga föreningar, som funno allt större utbredning, tills general *Zapatero*, en den svartaste reaktionär, osalig i åminnelse, ingrep med de mest drakoniska åtgärder, för att kväva arbetarnas hemliga organisationer, vilkas styrka han visserligen icke hade en aning om. Nu beslöto arbetarna att proklamera generalstrejk, och den 2 juni 1855 lämnade 50,000 arbetare fabrikena. Från Barcelona utbredde sig rörelsen över nästan hela Katalonien. I Sans, Igualada och Vich inträffade blodiga sammanstötningar, som antogo karaktären av väpnade uppror. I Barcelona hade arbetarna på sina fanor skrivit: "*Associación a Muerte!*" (Samman slutning eller döden!)

Situationen blev synnerligen kritisk för regeringen, så mycket mer som karlisterna i de baskiska provinserna samtidigt gjorde ett nytt uppror. Guvernören i Barcelona vände sig till sist till arbetarna i ett rörande upprop och besvor dem att avsluta strejken, så skulle regeringen göra allt för att tillmötesgå deras berättigade krav. Arbetarna avbröto då den nionde dagen strejken. Men löftena, som man givit dem, brötos utan vidare och hela Katalonien översvämmades av

militär. Ett antal arbetare blevo skjutna, hundratals kastades i fängelserna eller förvisades till Filippinerna.

Men upproren återkommo, tills regeringen måste bekväma sig att ge efter för arbetarnas fordringar, ehuru det tills vidare skedde under alla möjliga förbehåll, så att arbetarna bokstavligen talat måste bit för bit tillkämpa sig sin rätt. Men till och med sedan föreningsrätten lagligen erkänts, blev den ofta återtagen genom undantagslagar och militärdiktatur, så att arbetarna ständigt måste stå på krigsfot för att hävda sin rätt.

Det skulle föra för långt, om vi här skulle registrera alla strider, som arbetarna i alla länder måst föra, för att erövrastämda politiska rättigheter, som måste ligga som grundvalar för deras organisationsbyggnader. Dessa fri- och rättigheter ha ständigt måst erövrast från den härskande klassen genom ändlösa strider. Först sedan massornas otålighet antagit så stora dimensioner och funnit uttryck i revolutionära massaktioner, ha de regerande uppgivit motståndet och tänkt sig om. På samma sätt som arbetsgivarna aldrig av egen drift gått med på den minsta förbättring av arbetarnas läge, utan alltid först sedan arbetarnas aktioner tvungit dem till det, på samma sätt ha de regerande aldrig av fri vilja givit sina medborgare politiska fri- och rättigheter. Dessa rättigheter måste alltid erövrast i strid med statens auktoritet, och det gick ofta årtionden, innan massorna kände sig så starka att de vågade bryta regeringarnas motstånd och göra sina fordringar gällande.

Det är därför ett fullständigt förnekande av historiska fakta, när man företräder den ståndpunkten, att de politiska fri- och rättigheter som äro vanliga i så kallade konstitutionella stater, icke ha något värde för arbetarna och att regeringarna under andra förhållanden aldrig skulle ha lagligen sanktionerat dem. *Man har icke beviljat dessa rättigheter, därför att de varit sympatiska för regeringarna, utan därför att dessa ständigt genom de yttre omständigheternas tryck*

varit tvungna att ge efter, och emedan folket ställt dem inför fullbordade fakta, som de icke längre kunde blunda för utan ovillkorligen måste sanktionera och åsätta laglighetens stämpel. I motsatt fall kunde folket lätt ha kommit på idén, att i dessa reformer se resultat av sin egen kraft och icke av regeringarnas nåd.

*

Politiska fri- och rättigheter förvärras icke i parlamenten, de påtvingas tvärtom parlamenten utifrån. Till och med deras lagliga karaktär är icke alltid en garanti för att det, som under vissa omständigheter förklarats lagligt, alltjämt äger bestånd. Nej, och tusen gången nej! Liksom företagarna försökt att vid varje tillfälle, då situationen förefallit gynnsam eller då organisationerna visat tecken till svaghet, återtaga de rättigheter arbetarna tidigare avtvingat den, på samma sätt äro regeringarna angelägna att åter upphäva vissa politiska rättigheter, när de kunna antaga, att intet nämnvärt motstånd kan befaras.

Detta är också orsaken till, att regeringarna i länder, där man sedan årtionden haft vissa rättigheter, såsom pressfrihet, församlingsfrihet, föreningsrätt o. s. v., alltid göra försök att inskränka dessa rättigheter eller att genom juridiska spetsfundigheter ge dem en annan tolkning. England och Amerika ha i detta avseende givit oss många lärorika exempel. Rätten består icke däri, att den nedskrivits på ett stycke papper, nej, rätten existerar blott när den blivit ett outhärligt behov hos folket, när den så att säga växt samman med folkets föreställningar. Och man skall alltid endast skänka den aktning, så länge dess behov är levande hos folket. Där detta icke är fallet hjälper ingen parlamentarisk opposition och intet rop på författningen.

Ha vi icke ett skolexempel för riktigheten i vår uppfattning i den berömda, jag hade så när skrivit den "beryktade", Weimar författningen? Weimar författningen, som man med stolthet prisat som den friaste i världen, garanterar från det

borgerliga samhällets utgångspunkter, vittgående rättigheter åt sina medborgare. Men dessa rättigheter lida av det lilla felet, att man aldrig kan göra dem gällande; när man som bäst behövde dem upphäves författningen och belägringstillstånd proklamerades över land och folk. Vi ha därvid till och med måst uppleva, att "republikens skyddstrupper", den tyska socialdemokratien, icke dragit sig för att lägga det så kallade regeringsväldet i händerna på generaler, därför att fosterlandet trots vara i fara. Och när är väl icke fosterlandet i fara, om de regerande ha intresse därav?

Så går det för tyskarna med Weimar författningen som det gick med fransmännens berömda demokratiska lagstiftning från 1793 — den trädde som bekant aldrig i kraft. Man visar folket densamma på stora högtidsdagar, alldeles som de katolska prästerna i kyrkan för ett ögonblick visa de troende monstransen, för att strax därpå ånyo omsorgsfullt läsa in den.

Politiska fri- och rättigheter ha blott ett praktiskt värde, när de så införlivats med folkets vanor, att varje försök att beskära dem uppkallar massan till ett bestämt motstånd. Man tilltvingar sig respekt, när man vet att värna sitt människovärde. Detta är icke blott fallet i privatlivet, det är icke heller annorlunda i det politiska livet. Krapotkins ord, nedskrivna för nära ett halvsekel sedan, äga ännu i dag sin betydelse:

"Vi vilja ha frihet att tala och skriva vad vi önska; vilja vi samlas till möten och organisera oss, så skola vi icke bedja ett parlament om tillåtelse, vi skola icke tiggå senaten om en lag. Låt oss vara en organiserad makt, beredd att alltid visa tänderna, när någon vågar inskränka vår församlings- och yttrandefrihet. Låt oss vara starka, och vi kunna vara säkra på, att ingen skall våga bestrida oss rätten att tala, skriva och trycka vad vi vilja, och att samlas till möten, var och när vi önska.

Den dag då det lyckas oss att skapa en så stark enighet bland de utsugna, att tusenden av människor äro beredda att kämpa för sin rätt eller att försvara den — den dagen skall ingen våga bestrida oss varken denna rätt eller någon annan, som vi då kunna komma att fordra. Då och först då skola vi kunna erövra de rättigheter, som vi nu under årtionden tigt parlamentet om. Då skola också dessa rättigheter ha ett helt annat värde, än om man bara skulle nedskriva dem på ett stycke papper. Friheten skänkes aldrig, man måste alltid erövra densamma!"

Men detta är endast möjligt, om vi samtidigt äro beredda att försvara även de minsta reformer mot reaktionära angrepp, och om vi outtröttligt verka för att hos de breda massorna skapa förståelse för den obetingade nödvändigheten av bestämda rättigheter. Ty endast därigenom skola massorna vara i stånd att tillvarata och försvara sina friheter. Men detta sker icke i parlamenten; därtill ägna sig i första hand arbetarklassens ekonomiska organisationer, som samtidigt måste tjäna som försvarsverk, i skydd av vilka arbetarna kunna göra sina krav gällande.

Att beteckna de politiska fri- och rättigheterna såsom betydelselösa för arbetarklassen, endast därför att de lagligen skyddas i författningen, det vore lika dåraktigt som om man avböjde arbetsvilkorens förbättring, därför att den officiellt beviljas och erkännes av arbetsgivarna.

Det kommer icke an på, att regeringarna beslutit sig för att bevilja folket vissa rättigheter, utan därpå, att de till sist måste besluta sig för att utlämna dessa rättigheter! Här ligger pudelns kärna. Den som icke förstår detta sakernas sammanhang, den skall heller aldrig vara i stånd att fälla en rättvis dom i denna fråga, eftersom det alltid skall förefalla honom som om frågan saknade värde för arbetarklas-

sen, när man betraktar den från "den rena principens" kyrk-tornsspets.

•

Det är mycket naturligt, att en människa, som står i valet mellan två onda ting, väljer det minst onda. Denna maxim äger tillämpning även på det sociala och politiska livet. Om vi stå i valet mellan ting, som äro långt avlägsna från vår innersta önskan, så föredra vi trots allt saker, som förefalla oss relativt goda och skänka oss de bästa förmånerna. I det politiska och sociala livet kallar man detta att "taga ställning". Och efter som vi nu en gång leva i det nuvarande samhället, utan att på något sätt kunna förändra detta faktum, så äro också vi tvungna att ta ställning till olika frågor, som det levande livet uppkastar. Göra vi det icke, så få vi icke förvåna oss över att andra icke tillskriva oss någon betydelse och göra upp sina dispositioner utan att höra oss. Men en sådan roll är för revolutionärer den sämsta av alla.

Om vi sålunda ha att träffa ett val mellan åtta och tolv timmars arbetsdag, mellan en högre eller lägre avlöning för vårt arbete, så bestämma vi oss naturligtvis för åtta timmars arbetsdag och den högre lönen. Vi inse naturligtvis, att vi icke därigenom inverka på löneslaveriets existens, som vi fortfarande äro underkastade. Men vi ha träffat vårt val därför, att två timmars kortare arbetstid och en högre avlöning ge oss möjlighet att tillfredsställa flera behov, och det kan ju ingen förnuftig människa skatta för lågt. Vi äro dessutom av den meningen, att även om en förbättring av arbetsförhållandena icke kan medföra socialism, så kan en försämring eller dum likgiltighet inför givna förhållanden icke heller göra det. *En människa, som är beredd att strida för livets nödort, skall icke heller dra sig undan när det en gång gäller hennes slutliga befrielse, men en människa, som är likgiltig för sin levnadsstandard, är icke lämplig varken för dagens strider eller för kampen för socialismen.*

Och om vi ställas i valet mellan en diktatorisk eller fascis-

tisk regim och en borgerlig författningsstat, så föredra vi utan betänkanke den senare. När vi göra det, så göra vi oss icke de ringaste illusioner. Vi veta mer än väl, att vårt val icke befriar oss från statens förmyndarskap eller den borgerliga lagstiftningens tyranni. Men vi veta också att det är en liten skillnad, om vi tvingas leva under en våldsregim, som förkväver det fria ordet, som förintar rättigheter, som uppnåts efter tallösa strider, som förhindrar varje verksamhet i de förtrycktas intresse och ständigt trampar vårt människovärde under fötterna, eller om vi leva under ett politiskt system, som ger oss tillåtelse att i tal och skrift ge uttryck för vår mening, ger oss möjlighet att organisera oss samt lämnar den enskilde en viss rörelsefrihet, som ger honom större eller mindre stora möjligheter att tillvarata och försvara sina samhälleliga intressen.

Det var dessa uppskattningar, som föranledde *Most*, att föredra republiken framför kejsardömet's sabeldiktatur, som förmädd *Bakunin* att hälsa de franska republikanernas seger över den monarkistiska reaktionen, och som gav vår gamle vän *Malatesta* anledning att för helt kort tid sedan i en utmärkt artikel om "Diktatur och konstitution" dra samma slutsatser. Och det är ganska naturligt, ty att företräda en annan ståndpunkt i denna fråga vore ju att arbeta reaktionen i händerna. Men arbetarna ha säkerligen intet intresse av att göra reaktionärernas spel lättare genom att driva sin "radikalism" ända därhän, att de likgiltigt uppge redan vunna rättigheter. Vi må akta oss för att förkunna sådana idéer bland arbetarna! Konsekvenserna kunna bli ödesdigra. Må vi i stället inrikta oss så, att vår verksamhet icke på något sätt gynnar reaktionens banerförare. Även för oss står den farligaste fienden till höger!

Den som glömmer detta endast för ett ögonblick befordrar, om också ofrivilligt, den militaristiska och ekonomiska reaktion, som ständigt vakar över sitt tillfälle. Och det värsta

som kunde hända arbetarklassen vore, att reaktionens mörka makter fingo övertaget.

Begreppsförvirringen inom framförallt den tyska arbetarklassen har redan givit upphov till mycket ont. Ha vi icke måst uppleva, att en fullblodsreaktionär som greve *Reventlow* kunnat göra en gästroll i Kommunistiska partiets centralorgan samt att samma parti fraterniserat med monarkistiska officerare och folkliga monarkister, med vilka de övervägt visst samarbete. Visserligen har man senare påstått, att man endast ville utnyttja de andra, för att senare duperade dem. Men det är ett farligt spel, och om revolutionärer inlåta sig i ett dylikt skola de alltid själva bli duperade. Endast reaktionen kan vinna på en sådan handel, medan man i arbetarnas leder blott skapar förvirring och misstroende, som förgiftar rörelsen.

Vi måste akta oss för att utöka kaos genom tomma slagord och missförstådda begrepp!

Om man gör *Lenins* cyniska ord om friheten som "en borgerlig fördom" till sina egna, då ha visserligen icke politiska fri- och rättigheter någon betydelse för arbetarna. Men då ha heller icke arbetarnas strider i det förgångna, alla uppror och revolutioner, som åt oss erövrat dessa rättigheter, haft något värde, och vi kunna lugnt kosta på oss den lyxen att prisge alla resultat av tidigare strider, eftersom de förfelat sitt ändamål. Det hade visserligen icke varit nödvändigt att störta tsarismen för att förkunna denna vishet, ty icke ens tsar Nicolaus den sistes censur skulle ha haft något att invända, om man önskat göra propaganda för friheten som en "borgerlig fördom". Detsamma har för övrigt två av reaktionens stora teoretiker, *de Maistre* och *Bonald*, förkunnat, fast med andra ord, och den gamla absolutismens representanter voro dem hjärtligt tack samma därför.

Men vi vilja icke låta vårt sunda omdöme förvillas av sådana billiga spetsfundigheter. Vi veta dock, att bakom alla dessa förbehåll döljer sig reaktionens princip. Och just där-

för stå vi i ständig strid för det dagliga brödet, just därför hälsa vi med tillfredsställelse varje nytt resultat av den revolutionära arbetarrörelsens strider på alla områden av det ekonomiska, politiska och sociala livet, just därför äro vi alltid beredda att försvara vunna positioner mot motståndarnas angrepp. Låt oss ännu en gång pointera det: Blott genom kampen vinna vi vår rätt! Ur de dagliga striderna för livets nödtorft uppstår den nya tidens flammande eldskrift och ger vår längtan vingar. Och denna eldskrift skall visa oss vägen, tills den tiden kommer, då varje form av utsugning, varje system för herravälde skall falla i spillror och lämna plats för det frihetens samhälle, i vilket jämlikhet och solidaritet skola råda.